

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1891. Första Kammaren. N:o 10.

Lördagen den 7 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 10.30 f. m.; och dess förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

Herr vice talmannen tillkännagaf, att till honom från hans excellens herr statsministern ankommit en så lydande skrifvelse:

Till vice talmannen i Riksdagens Första Kammare, f. d. statsrådet, universitetskansleren, riddaren och kommandören af Kongl. Maj:ts orden m. m. herr Pehr Jacob von Ehrenheim.

Sedan Hans Maj:t Konungen i denna dag hållet statsråd behagat i nåder bifalla den af f. d. landshöfdingen m. m. herr greve G. Lagerbjelke ingifna ansökning att varda frikallad från det honom lemnade uppdrag att vara talman i Första Kammaren vid innevarande riksdag, får jag äran meddela, att Hans Maj:t denna dag klockan elfva förmiddagen å kongl. slottet i röda salongen emottager den deputation, som vid sådant förhållande enligt riksdagsordningen har att hos Konungen sig infinna. Stockholm den 7 mars 1891.

G. S. Åkerhielm.

Efter uppläsandet af denna skrifvelse yttrade herr vice talmannen, att han anmodat nedannämnde ledamöter af kammaren att deltaga i omförmälda deputation, nemligen: greve *Spens*, såsom ordförande, och grefve *Douglas* samt herrar *Philipson*, *Gustaf Berg*, *Jeansson*, *Lindahl*, *Eneroth*, *Wilhelm Wallberg*, *Nyström*, *Albert Evers*, *Weinberg* och *Husberg*; hvarjemte herr vice talmannen hemställde, att kammaren behagade besluta att afsända denna deputation till Hans Maj:t Konungen.

Denna hemställan bifölls; hvarefter kammaren, på framställning af herr vice talmannen, beslöt nu afbryta sammanträdet och fortsätta detsamma efter deputationens återkomst från kongl. slottet.

Sedan deputationen till kammaren återkommit, yttrade deputationens ordförande Grefve Spens: Kammarens deputerade hafva äran tillkännagifva, att Hans Maj:t Konungen behagat i nåder utnämna till talman i Första Kammaren under den återstående delen af innevarande riksdag f. d. statsrådet, universitetskanslern, riddaren och kommandören af Kongl. Maj:ts orden m. m. herr Per Jakob von Ehrenheim, och till kammarens vice talman under samma tid kammarherren, kommandören med stora korset af kongl. wasaorden m. m. grefve Nils Gustaf Alexander Sparre.

Herr talmannen helsade kammaren med följande tal: Af Hans Maj:t Konungen i nåder utnämnd att föra ordet i eder högt ärade krets, efterträder jag på denna plats en man, hvars afgang från talmansbefattningen vi alla sett med djupt beklagande och som under sitt långvariga utöfvande af talmanskallet vunnit vårt förtroende i så hög grad, att hans ord för oss var så godt som skrifven lag.

Det skall blifva mitt allvarliga bemödande att egna mina bästa krafter åt det viktiga uppdrag jag mottagit, och jag utbeder för uppfyllandet af mina pligter stödet af edra insigter och eder välvilja.

Härefter yttrade herr talmannen, att han, enär genom de nu skedda utnämningarna blifvit lediga efter herr talmannen en ledamotsplats i statsutskottet och efter herr vice talmannen en ledamotsplats i talmanskonferensen, finge föreslå, det kammaren ville besluta att vid det sammanträde, som komme att hållas onsdagen den 11 i denna månad, anställa val för återbesättande af de sålunda lediga båda platserna.

Detta förslag antogs.

Justerades protokollen för den 27 och 28 sistlidne februari.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets memorial n:o 2, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut vid behandlingen af det från 1890 års riksdag hvilande förslag om ändring af §§ 6 och 13 riksdagsordningen;

statsutskottets utlåtande n:o 10, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel, omfattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna; samt

lagutskottets utlåtanden:

n:o 16, i anledning af väckt motion om ändring i tiden för besvärs anförande öfver kyrkostämmas beslut i vissa fall; och

n:o 17, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 2 § i utsokningslagen den 10 augusti 1877.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran följande, den 4 i denna månad bordlagda ärenden, nemligen: bevillningsutskottets betänkande n:o 2, bankoutskottets memorial n:is 3—5 samt lagutskottets utlåtanden n:is 14 och 15.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande bevillningsutskottets den 27 och 28 nästlidne februari bordlagda betänkande n:o 1, angående vissa delar af tullbevillningen.

Herr Reuterswärd: Jag anhåller, att herr talmannen behagade göra framställning till kammaren derom, att dels detta betänkande måtte punktvis föredragas, och dels början måtte ske med den nionde punkten, så att först denna och de derpå följande punkterna till och med den nittonde, samt derefter den första till och med den åttonde punkten måtte förekomma till behandling.

Denna hemställan bifölls.

9 punkten.

Friherre Klinckowström: Det nu föreliggande betänkandet rörande tullfrågorna är, såsom herrarne litet hvar torde inse, af en högst underlig beskaffenhet, emedan så väl tullskyddsvännerna som frihandelsvännerna tagit hvardera sin andel i betänkandets tillkomst. Följden deraf är naturligtvis, att betänkandet icke utgör något genomgående helt, och man har svårt att sätta sig in i de olika synpunkter, som der råda, till följd af att den förseglade sedeln fält utslaget i bevillningsutskottet, der som bekant ledamöterna från denna kammare samtliga varit protektionister och ledamöterna från Andra Kammaren samtliga frihandelsvänner.

Jag skulle icke hafva begärt ordet i denna fråga, så framt det icke vore åtskilliga punkter rörande tullfrågorna, som icke alls blifvit berörda af reservanterna vare sig från Första eller Andra Kammaren, men hvilka det enligt min åsigt är af en genomgående vigt att klargöra, ty derförutan har hela tullfrågan en oviss och dunkel utsigt så väl från frihandelsvänlig som från protektionistisk synpunkt. Det är nemligen en del af den stora tullfrågan, som så väl utaf frihandlare

*Ifrågasatt
nedsättning i
tullen på
omalen span-
mål.*

*Ifrågasatt
nedsättning i
tullen på
omalen span-
mål.*
(Forts.)

som af protektionister blifvit fullständigt förbisedd, oaktadt den utgör den viktigaste delen af hela frågan. Förhållandet är, om jag får begagna en liknelse, som om någon skulle vilja uträkna en algebraisk eqvation, men saknade åtskilliga termer i densamma. Resultatet blir naturligtvis origtigt, hur man än må vända sig.

Den term, som i denna fråga blifvit i allmänhet förbisedd af både protektionister och frihandlare, men som på ett väldigt sätt inverkar på hela frågans bedömande, denna term är *den mellanliggande handelsklassens inflytande på prisen i allmänhet och i synnerhet lifsmedelsprisen*.

Man har i allmänhet från båda hållen bedömt och diskuterat tullfrågan endast med afseende å förhållandet emellan konsumenter och producenter samt ansett, att hvad konsumenten får betala högre än producenten erhåller är att skrifva på tullarnes räkning och beror på att tullarne dyrkat upp prisen. Detta resonnement är genomgående falskt, och jag beklagar, att i detta betänkande en så viktig fråga som den rörande *handelsklassens inflytande* på lifsmedelsprisen hvarken af den ena eller andra parten blifvit ens påpekad. Jag har under föregående riksdagar, särskildt åren 1886 och 1887, i förbigående, det är sant, men likväl temligen vidlyftigt påpekat detta *handels* inflytande på prisen på alla varor, särskildt lifsmedlen; men man har så litet beaktat denna viktiga fråga, att icke ens den periodiska pressen kunnat eller velat eller vågat sysselsätta sig med problemet. Af denna anledning har jag önskat att i dag behandla detsamma något närmare, ty här är enligt min åsigt sjelfva *knuten*, som måste upplösas för att man skall kunna göra klar för sig tullfrågans egentliga innebörd och värde.

De stora spörsmål, hvilka man har att klargöra för sig, äro efter hvad jag funnit trenne, nemligen, för det *första*: höja i allmänhet tullar i någon nämnvärd grad prisen på sådana importerade lifsmedel, som det land, dit dessa lifsmedel införas, sjelf producerar? för det *andra*: hvad är väl orsaken dertill att, om ej tullar i nämnvärd grad öka dessa lifsmedels pris, de dock blifva dyrare än skäligt är? och för det *tredje*: bör man icke vid bedömandet af tullfrågorna undersöka hvad inflytande handelsidkarne, som förmedla varornas transport mellan producenten och konsumenten, kunna utöfva på varornas pris för konsumenten.

Att i allmänhet icke tullar på sådana produkter, som i det egna landet kunna åstadkommas, i nämnvärd grad öka prisen, derpå hafva vi mångfaldiga bevis. Här af vill jag emellertid blott nämna några, hvilka en hvar af herrarne kan kontrollera och som äro hemtade från de offentliga upplysningar, som hvarje månad förekomma i den periodiska pressen rörande spanmålsprisen i östersjöhamnarne. Jag har för de fyra sista åren kvartalsvis sammanfattat dessa uppgifter. De aflemnas, som jag nämnt, hvarje månad och uppgöras, om jag icke bedrager mig, i kommerskollegium. Hvad kommerskollegium borde i min tanke gjort för att fullständiga dessa verkligt värdefulla upplysningar, det vore att äfven insätta *Stockholm* i samlingen af östersjöstäder, ty för det första är ju Stockholm en östersjöstad, och

för det andra importeras och handlas det mycket med spanmål i Stockholm. Det är verkligen mycket beklagligt att så ej skett.

Granskar man nu dessa uppgifter, som ju äro officiella, finner man med förvåning, att i samma land prisen å vissa lifsmedel kunna vara till en öfverraskande grad olika uti två städer, icke mycket af lägsna från hvarandra, förenade med jernvägar och vattenkommunikationer och utan att några tullar der finnas. Så är i Ryssland förhållandet med Helsingfors, Riga och S:t Petersburg.

När i Helsingfors i juni 1887 hvete gälde pr kubikfot 3 kronor 87 öre, så gälde det samtidigt i Riga, som tillhör samma land, är icke beläget långt ifrån Helsingfors och har förbindelse dermed sjövägen, blott 2 kronor 55 öre pr kubikfot. Således, mine herrar, en skillnad af 1 krona 32 pr kubikfot mellan två städer med lätta kommunikationer i samma land och med inga tullar.

Ännu mer förvånande är förhållandet mellan S:t Petersburg och Helsingfors. När i augusti 1887 i Helsingfors hvete gälde 3 kronor 30 öre pr svensk kubikfot, så gälde det i S:t Petersburg vid samma tid endast 2 kronor 80 öre.

På samma sätt förhåller det sig med råg, korn, hafre och ärter. Så gälde t. ex. i juni 1887 ärter i Helsingfors 3 kronor 66 öre och i Riga 1 krona 73 öre, allt pr kubikfot.

Hvad som emellertid mest torde förvåna den, som icke förut egnat någon uppmärksamhet åt dessa redogörelser, är att vid jämförelse mellan spannmålsprisen i exempelvis städer i Ryssland, som icke har några tullar på spanmål, och städer i Tyskland, som har höga spannmålstullar, vissa spannmålssorter kunna stå högre i pris i ryska städer än i tyska, oaktadt Tysklands höga tullar på samma vara.

I augusti 1887 gälde t. ex. i Riga, som är en rysk stad, en svensk kubikfot råg 1 krona 42 öre, under det en kubikfot råg gälde i Memel, som är en preussisk stad, 1 krona 39 öre, och i Königsberg gälde den blott 1 krona 34 öre. När korn samma månad i S:t Petersburg gälde 1 krona 36 öre, gälde det i Königsberg blott 1 krona 7 öre. När i oktober 1887 i Helsingfors råg gälde 1 krona 52 öre pr kubikfot, kunde man samtidigt få köpa råg i Memel för 1 krona 27 öre.

Jag vill ej trötta med att framdraga flera jämförelser. Man finner emellertid, att i samma land prisen kunna vara väsentligt olika uti städer, som hafva lifliga kommunikationer sjöledes och med jernväg, samt att, hvad underligare är, lägre pris kunna råda i ett land, som har höga tullar, än i ett land, som inga tullar har, exempelvis Ryssland.

Hvad bevisar väl detta? Jo, enligt min tanke bevisar det, att tullar ensamt hafva ett ringa inflytande på lifsmedlens pris, och att det är andra förhållanden, som dervid göra sig gällande på vida mäktigare och väsentligare sätt. Litet längre fram i detta mitt ytt-
rande ämnar jag återkomma till dessa förhållanden.

Jag har här en samling uppgifter å sådana pris från olika tider å Stockholms salutorg. Det befinnes deraf att, om jag jämför åren 1886 och 1887 med tiden sedan tullar å lifsmedel infördes, prisen å

*Ifrågasatt
nedsättning i
tullen på
omalen span-
mål.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
nedsättning i
tullen på
omalen span-
mål.
(Forts.)*

dessas varor icke till följd af tullarne förökats. På samma sätt förhåller det sig, om jag går till de allmänna marknaderna i landet. Jag har här äfven uppgifter å prisen vid marknaderna å olika ställen under skilda år. Deraf finnes att vid marknaderna, som i allmänhet undanskjuta den s. k. handelsklassens bemedling och nära producenter och konsumenter till hvarandra, priset icke i nämnvärd grad förändrats under en följd af år. Jag vill såsom exempel derpå anföra en artikel, som kanske är den vanligaste vid kreatursmarknaderna i vårt land, nemligen dragoxar. Vid höstmarknaden i Vesterås den 27 och 28 september 1888 stodo de dyraste dragoxar i ett pris af 450 å 500 kronor paret. Vid marknaden vid Hornborga den 6 november 1888 betingade 13 kvarters oxar 350 å 375 kronor paret och vid månadsmarknaden i Sköfde i januari 1889 var priset å 13 kvarters oxar 400 å 425 kronor paret. Vid vårmaknaden i Skara den 13 februari 1890 stodo 14 å 15 kvarters oxar i ett pris af 475 å 500 kronor paret. Sjelf har jag ofta besökt marknaderna för att köpa dragoxar för min egendom, och jag kan vitsorda, att prisen icke nämnvärdt förändrats, sedan tullen å kött infördes.

Gå vi nu öfver till frågan om spanmålsprisen under en längre följd af år, finna vi, hvad äfven frihandlarne måste medgifva, att prisen på de viktigaste spanmålssorterna, nemligen hvete och råg, under en lång årsföljd allt sedan år 1866 betydligt nedgått. Under frihandelsperioden här i Sverige nedgick priset pr tunna hvete om 15 lispund från 20 kronor 41 öre, år 1866 till 15 kronor 69 öre, år 1887 och på hela den långa period af 21 år, hvarunder frihandeln rådde, var medelpriset 21 kronor 53 öre. Under de tre år, som tullskydd varit satt på hvete, har priset visserligen gått upp, om man jemför det med åren 1886 och 1887; men en dylik prisstegring är ett faktum, som inträffat i alla land, och äfven i Tyskland har ett sådant fenomen inträffat. Det är emellertid ingalunda tullen, som dyrkar upp prisen, utan just handelsklassens mellankomst. Sådant kan bestå två eller tre år, men derefter har handelsklassen icke magt att fortsätta, och priset går åter ned. Jemför jag nu de tre tullskyddsåren med förhållandena under frihandelsperioden, finner jag att medelpriset å hvete varit under tullskyddsåren 17 kronor 50 öre mot 21 kronor 53 öre under frihandelstiden. Det har således äfven här fallit. Att födoämnen i allmänhet stigit i pris, kan icke bestridas, men orsaken dertill i så väl Sverige som många andra land är att söka icke i tullafgiften, utan i helt andra förhållanden. I Hamburgtidningar gjordes i mars 1890 en beräkning beträffande 114 viktiga handelsartiklars årliga genomsnittspris. Deras gemensamma årliga värde sattes till 100 för åren 1847—1850. Efter denna tid ökades under några år deras värde ända till 133 procent i genomsnitt mot 100. Det var under femårsperioden 1871—1875. Sedan sjönk värdet och har under tullskyddstiden ytterligare sänkt sig i Hamburg. Ibland har det dock stigit något, så 1881 till 121 procent, 1882 till 122 och 1883 äfvenledes till 122 procent. Under den återstående tiden har värdet kontinuerligt sänkt sig. 1887 var det 102 och 1888, det sista år, för hvilket anteckningar härom finnas, likaledes 102 procent. Det

är således påtagligen ett sjunkande värde på dessa 114 viktigaste handelsartiklar. Betrakta vi nu de officiella redogörelser, som blifvit offentliggjorda rörande åtskilliga tyska spanmålsorter öfver hela Tyskland, det vill säga medeltalet af prisen å 165 olika orter i detta land, så finna vi, att under frihandelsperioden, det vill säga från och med år 1861 till och med år 1879, det lägsta värdet på hvete varit 152 mark för 1,000 kilogram och det högsta 285 mark; men under tullskyddsperioden, det vill säga från och med år 1880, har det lägsta värdet varit 155 mark (år 1885) och det högsta 231 mark. År 1889, det sista år, för hvilket hveteprisen finnas antecknade, betingade 1,000 kilogram hvete 168 mark, således mycket lågt, jemfördt t. ex. med år 1876, då priset var 218 mark. På samma sätt förhåller det sig med öfriga artiklar, som här blifvit antecknade. Men frihandelsstidningarna söka i allmänhet slå mynt af att vid vissa tillfällen höga pris gifva sig till känna på vissa orter. Så är emellertid äfven förhållandet i Tyskland. Jag ber att få här nämna förhållandet allenast vid fem de viktigaste platser för spanmålshandeln i det tyska riket, Königsberg, Danzig, Berlin, Köln och Lindau. Jemföra vi nu förhållandet år 1888 mellan dessa fem städer, se vi att när hvetepriset i Danzig gälde 151 mark 68 pf., stod det i Lindau i 210 mark. Då säger en frihandelsstidning i Lindau: "Det är ju förfärligt hvad tullen gör för de stackars konsumenterna". På samma sätt är det genomgående olika pris, och vissa år ännu starkare prisskillnader mellan dessa fem städer, men tager man åter medeltalet mellan alla de orter i Tyskland, der spanmål i allmänhet försäljes, finner man de pris, jag i början af detta mitt anförande omnämnde, och inser att det är genomgående prisfall på spanmål samt att den ökade tull, som spanmål drager, icke fördyrar varan i nämnvärd grad, utan att det är *handelsklassen*, som fördyrar varan för konsumenterna.

Man har i allmänhet beklagat i synnerhet arbetsklassen för följderne af den "fruktansvärda" tull, som år 1888 åsattes vissa lifsmedel, och vissa personer eller korporationer hafva gjort allt i verden för att blåsa upp denna eld i hela landet och sprida missnöje mot tullarne och tullskyddsvännerna. Beklagligtvis har det lyckats, om icke fullt ut så mycket, som desse män önskat och trott, men dock tillräckligt för att bringa Andra Kammarens majoritet till genomgående frihandelsvänlig. Är det då sant, att tullafgifterna verkligen försämrat det ekonomiska tillståndet för arbetaren? Man kan visserligen till svar härfpå slå omkring sig med fraser och påstå det helt frankt, men frihandlarna hafva icke, enligt min öfvertygelse, kunnat framkomma med några fakta af den beskaffenhet att de gälla i stort. Dere mot hafva från flera delar af vårt land, från dess sydligaste del ända upp i Norrland, gifvits mångfaldiga bevis på att arbetslönerna, allt sedan tullar å lifsmedel sattes år 1888, förbättrats, arbetstillfällena förökats; och hvad vill man egentligen mera under dylika förhållanden? Jag vill, för att stödja mina påståenden med fakta och icke sväfvat ut i stundom vilda fantasier, här framvisa några bevis, som återfinnas i våra allmänna tidningar, både protektionistiska och frihandelsvänliga, rörande arbetsklassens förbättrade ekonomiska ställ-

*Ifrågasatt
nedsättning i
tullen på
omalen span-
mål.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
nedsättning i
tullen på
omalen span-
mål.
(Forts.)*

ning med afseende å höjda arbetslöner och större tillfällen till arbetsförtjenst. Sålunda innehåller Vårt Land för den 2 november 1888: "Från Helsingborg skrives i "Skåne-Halland" följande: För arbete (kollossning) som i fjor vid denna tid på året betaltes med 2 kronor pr dag, begäres och fås nu, enligt hvad vi från säkert håll veta, 3 kronor pr dag och väntas en ytterligare stegring af daglönen. Äfvenså betalas å åtminstone en del af härvarande fabriker högre dagspenning nu än för ett år sedan. Då dertill kommer, att på de flesta fabriker i staden måste arbetas öfver den vanliga tiden, ha arbetarne på detta område betydligt större arbetsförtjenst i år än de föregående åren. Tillströmningen af arbetssökande är i år äfven mindre än vanligt, så att det till och med är svårt att få arbetsfolk."

I Svenska Dagbladet för den 7 november 1888 läses under rubrik: "Ökad liflighet i affärsverksamheten". Från Öfverum skrives till Vesterviks Veckoblad: "Arbetet vid bruket har, sedan den stora spanska beställningen blifvit färdig och afsändts, icke behöft minska, utan finnes här så mycket arbete, att inskränkning i arbetstiden ej torde förekomma på denna sidan nyåret, och häröfver är man helt naturligt på alla håll mycket belåten. Vid sågverket råder stor brådska och ännu större vid snickareverkstaden, der arbetsstyrkan på sista tiden mycket ökats. Man håller nu på att genom nybyggnad öka denna verkstad, i hvilken flera nya maskiner skola insättas för arbetets drifvande i ännu större skala. Till den stora möbelfabriken i Katrineholm ingå så talrika beställningar, att de endast med största svårighet kunna effektueras. Arbetspersonalen ökas nästan dagligen."

I Vårt Land för den 13 november 1888 läses: "Godt om arbete. I Landskrona synes tillfälle till arbetsförtjenst denna vinter vara särdeles rikligt, att döma efter en uppsats i K. L. T., hvori nämnes att personer af arbetsklassen vägrat att åtaga sig lossnings- och stufningsarbete vid hamnen derstädes för en erbjuden betalning af 50 à 60 öre i timmen eller med andra ord 5 à 6 kronor om dagen." — I Nya Dagligt Allehanda för den 10 november 1888 läses: "Den stora lifakighet, som för närvarande råder inom jernindustrien, har sträckt sin verkan äfven till Näfvevarns bruk. Ännu för några månader sedan var arbetet vid detta bruk betydligt inskränkt och arbetstiden förkortad. Endast 5 à 6 mindre gjutningar i veckan förekommo då. Men nu under den sista tiden hafva beställningar inlupit i sådan mängd, att till och med svårighet uppstått att expediera alla inkomna order. Man måste därför låta arbetet fortgå på öfvertid, och alla till buds stående krafter tagas i anspråk för att kunna öka produktionen. I medeltal ske nu 8 större gjutningar i veckan. — Den 19 november samma år skrives i Dagligt Allehanda: "En importfirma i Malmö skulle för kort tid sedan låta verkställa ett större lossningsarbete, men kunde icke erhålla tillräckligt antal arbetare till dettas utförande, oaktadt det bjöds en dagspenning af ända till 4 kronor pr man. Vid Lomma cement- och tegelfabrik har jemväl bristen på tillräcklig tillgång på arbetskrafter i år visat sig märkbar, tvärt emot hvad förhållandet annars plägat vara. Jemför man detta för-

hållande med den i fjor vid denna tid rådande arbetsbristen, visar det sig tydligt, att arbetaren har allt skäl att glädjas öfver en förändring till det bättre.“ — Vårt Land för den 21 november 1888 innehåller: “Från Katrineholm skrives till Norrköpings tidningar, att dervarande stora snickerifabrik har under hela sommaren och hösten haft ovanligt med beställningar, så att nya arbetare antagits litet emellanåt, och det går friskt undan med arbetet, stundom äfven med nätterna. Arbetarne hafva också jembörelsevis god aflöning, och de hafva alls ingen anledning till klagomål öfver tullarne, fastän frihandelspredikanter uppträda litet emellanåt. Arbetarne börja snart inse tullfrågans innebörd, liksom att dess frukter snart nog blifva förnimbara för dem, som vilja förstå dess för hela fosterlandet välgörande verkningar. — Manufakturaktiebolaget i Malmö har på grund af de stora beställningar, som till bolaget ingått, låtit utsträcka arbetstiden å bomullsspinneriet med en half timma pr dag.“ — Svenska Dabladet för den 23 november 1888 skriver: “Innevarande höst pågår en högst liflig och omfattande affärsverksamhet vid Kropps stenkols- och tegelverk i Bjuf. Stora beställningar å eldfast tegel och bolagets öfriga produkter ingå från skilda håll. Åtskilliga af våra jernbruk hålla på att ombygga sina ugnar, och i följd af brandstodsbolagens skärpta fordringar måste husen i de i somras uppbrunna städerna, för den händelse de skola återuppföras, ombyggas med tegel. Dessa omständigheter i förening med åtskilliga andra göra, att bolaget fått en sådan mängd beställningar, att det för närvarande icke hinner utföra alla.“ — Vårt Land skriver den 1 december 1888: “Vid Jon Ask-lunds tobaksfabrik i Linköping hafva på senare tiden beställningarna ökats, så att de ej kunna effektueras med den förut befintliga personalen, hvadan nya arbetare måste anställas.“ — Den 6 december 1888 omnämner Vårt Land, att för lossning af en från Antwerpen anländ ångare begärdes i Malmö 75 öre i timmen. — Svenska Dagbladet för den 22 i samma månad berättar, hurusom en af de största arbetsgifvarne i den magraste delen af Småland höjt dagspenningen vid aflöningen med 25 procent. — Samma underrättelser om ökade arbetstillfällen och ökade arbetspris ingingo från Åtvidabergs kopparverk, Öfverrums bruk, Eds jernbruk, Hernösands mekaniska verkstad, Kropps aktiebolag, väfnadsfabrikanterna i Mark, tändstiksfabrikationen i Kalmar län, från Skåne, der det heter om Svalöf, att arbetarne, isynnerhet tjenarne, ej hafva skäl att klaga öfver sin aflöning, emedan man der fästat drängar för kommande året, som skola hafva ända till 250 kronors lön, hvilket är en förhöjning på 50 à 75 kronor. Samma underrättelser ingingo från Eskilstuna om höjda arbetspris och flere tillfällen till arbeten, och enligt Sundsvallsposten har Ortvikens bolag höjt arbetarnes löner med 30 procent och Tunadals med 10 procent under sommarmånaderna. Vid kolhandelsfirman Job. Lundström & Komp. härstädes höjdes aflöningen för lastning med 20 procent. Och hvad som bättre är än allt detta, det är, såsom en hvar torde känna, att vid de så kallade arbetarestrejckerna emot landtbrukarne i åtskilliga delar af landet hafva arbetarne i allmänhet af sina arbetsgifvare beviljats, om ej alla, dock en del af sina yrkanden, både förkortad arbetstid och för-

*Ifrågasatt
nedsättning i
tullen på
omalen span-
mål.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
medsättning i
tullen på
omalen span-
mål.
(Forts.)*

höjda timmpenningar för öfverarbete. Så är förhållandet hos mig och genom tidningarne har jag erfarit, att det så förhåller sig i flere provinser.

Jag kan ej underlåta att, innan jag slutar denna del af mitt yttrande, beklaga att den periodiska press, som tillhör frihandelssidan, har så mycket som skett vanställt det rätta förhållandet. Den har i allmänhet tagit fasta på tillfälliga förhållanden af ökade lifsmedelspris och missnöje från arbetarnes sida, och synnerligast under den tid, då de allmänna valen till Andra Kammaren pågingo, har man sökt uppreta de mindre bemedlade, särskildt arbetsklassen, mot tullskyddssystemet. Men icke nog dermed! Det fins herrar, en *förening* här, som har sin centralstation i Stockholm och filialer i hela landet, och som genom böcker, brochyror — ja, den har icke tvekat att äfven begagna den sköna konsten för att dermed förvillan menige man rörande tullskyddets verkliga natur. Jag, som tycker mycket om tafvelsamlingar, har tack vare godheten och välviljan hos föreningens ordförande, som sitter der, fått mig tillsända två exemplar af dess vackra plancher. Den ena af dessa se herrarne här, och jag kan ej låta bli att skratta åt den. Men det sorgliga med föreningen är, att den far fram och utsprider vrängda framställningar till allmänhetens förvillande — och Gud vet, om icke denna förening i afseende på denna sin verksamhet skulle kunna anklagas för brott emot tryckfrihetsförordningen. Men icke nog med detta. En hvar vet, huru begärligt det är för menige man att på sina väggar i rummen och på dörrarne spika upp kolorerade plancher. Nu har föreningen spridit öfver hela landet i tusentals exemplar denna vackra taffla, som visserligen ej kan täfla med Meissoniers eller de äldre stora mästarne, men som i sitt slag är ett snilleverk, ty föreningen har ganska riktigt förstått att taga den okunniga arbetaren på hans svaga sida. Den innehåller: *“Sverige åt svenskarne eller huru staten och näringsidkare hjälpas åt att plocka småfolket med tulltaxan“* ända från qvidelsen till och med herr Pettersons graf, der det får betalas tull för blommorna. Det är qvickt, herr Bennich, icke sant? Den har endast ett litet fel, och det är, att den icke är *sann*. Den innehåller vrängda framställningar till allmänhetens förvillande, och jag kan icke neka till, att det sorgliga i detta förhållande är det, att en Konungens förtroendeembetsman — det är icke herr Bennich jag nu talar om — är styrelseledamot i denna förening; och det finner jag, lindrigast sagdt, mindre passande. Men jag vill ej längre sysselsätta mig med föreningen, dess program, dess upprop och alla möjliga saker. Det utgör ett särskildt kapitel. Det är en annan sak jag skall tala om.

Nu kommer jag, mina herrar, till den viktigaste delen af detta mitt yttrande, det är nemligen hvad som rör *handelsklassens andel i tullen*. I allmänhet hafva såväl protektionisterna som frihandlarne storligen misstagit sig, då de endast behandlat prisfrågan mellan konsumenterna och producenterna. Man bör nemligen lägga väl märke till, att mellan dessa två stackare — jag måste kalla dem så i afseende på den ekonomiska frågan — ligger en stor klass, som heter *handelsklassen*. Det är denna klass, som besörjer öfverförandet af

varorna från producenten, han må bo i Australien, Ostindien, Amerika eller på Rysslands stepper, till konsumenten. Denna klass har en så viktig och storartad uppgift, att för mig är det obegripligt, att denna stora fråga alldeles blifvit åsidosatt vid bedömandet af priset på varor i allmänhet. Jag vill här lemna några uppgifter, som äro tagna ur ett arbete, hvilket har kauske den högsta vigten för hvar och en, som vill studera statsekonomiska ämnen. Det är nemligen "Übersichten der Weltwirthschaft." Arbetet utgafs redan från år 1872 af en professor von Neumann-Spallart, och upphörde år 1884. Han är död numera, men nyligen har en annan lärd vid namn von Juraschek i Berlin fortsatt detsamma, och i det nya arbetet, som endast hittills har utgifvits i tre häften — här äro de — har han behandlad världshandeln från 1885 till och med år 1889. Jag kan försäkra, att den som läser det arbetet har stor nytta af detsamma, och det reder många dunkla frågor i dessa statsekonomiska förhållanden. För att med några få donnéer visa herrarne, hvilken ofantlig vigt den så kallade handelsklassen, som ligger mellan konsumenten och producenten, utöfvar och hvilket välde den har till sin disposition, vill jag nämna, att Neumann-Spallart för ungefär 10 år sedan beräknat, att hela världshandeln omsättningsvis transponerades till 167 milliarder — märken *167 milliarder riksmark!* — och att af denna ofantliga omsättning tog handelsklassen för allt sitt besvär, för all sin möda, för all sin risk ungefär $\frac{2}{5}$ af 167 milliarder. Det är för *all* handel. Men samme författare omtalar och har beräknat, i sina uppgifter sedan 1878—82, att blott den handeln underkastade spanmål och mjöl, som egentligen utgör föremål för våra öfverläggningar och beslut, i hela världen hade ett värde i tyska riksmark af för 1874 4,905 millioner, för 1876 4,757 millioner, 1879 7,233 millioner och för år 1881, det sista året för hvilket uppgift kunnat anskaffas, 6,026 millioner; och deraf kan hälften anses upptagna af handel och omsättningens omkostnader i transport, assurans, tull, förluster, agio samt slutligen *handelsvinsten*, hvilken är nettobehållningen på denna ofantliga omsättning. Nu har han äfven beräknat, att i Europa i allmänhet, men delvis äfven i öfriga världen — ty märken: Stora Britannien, som man företrädesvis kallar så frihandelsvänligt och som frihandlarne i synnerhet frambålla hvad det är för ett präktigt land på jorden, ty det har afskaffat tullarne i och för sig och endast bibehållit några få för finansiella ändamål, hvilket ju till och med frihandlarne gilla, detta rike, hvars moderland är frihandelsvänligt och räknar omkring 38 millioner invånare, har ålagt sina kolonier i alla världsdelar med omkring 250 millioner invånare, kolossala tullar och deribland exporttullar; det är således det mest protektionistiska land, och tulltaxan i dess kolonier visar bäst att det blott är i teorien som Storbritannien gillar frihandeln — af denna handelsvinst, som 1881 belöpte sig till 3 milliarder, togo de länder, som då hade spanmåls- och mjöltullar, från den s. k. handelsklassen 1,124 millioner mark, till hvilken summa tullarne i alla tullskyddade länder efter i samma arbete verkställd beräkning, särskildt för hvarje land, då tillsammans uppgingo; men de länder deremot, som ej hade tull på spanmål och

*Ifrågasatt
nedsättning i
tullen på
omalen span-
mål.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
nedsättning i
tullen på
omalen span-
nål.
(Forts.)*

mjöl, utan i det afseendet äro frihandelsvänliga, och hvilka äfven uppgifvits hvar för sig med uppgift på, hvartill tullen skulle hafva uppgått — 1,362 millioner mark — de helt simpelt skänkte dessa milliarder åt handelsvinsten. Det är *handelsvinsten*, som i den ena gruppen länder får betala tullen och som minskas med tullens belopp i de länder, som åsatt tull på lifsförnödenheter. Det är det stora system, det stora inflytande och ingrepp, som handelsklassen har i och för prisets bestämmande på världsmarknaden. — Det blefve mycket för långt för mig att tala om alla de intressanta förhållandena rörande handelsklassens deltagande i dessa afseenden, hvilket likväl är af en så afgörande vikt för bedömandet af tullfrågan. Men jag vill endast lemna några uppgifter ur det nya arbetet af Juraschek rörande öfversigten öfver hela världshandeln, och deraf inhemtas följande: Årspriset på hvete var uti dollars och cents pr bushel för 1881 i England 1,38, Frankrike 1,52, Tyskland 1,42, Österrike 1,24, och Nordamerika 1,19 samt för 1886 i England 0,94, Frankrike 1,15, Tyskland 0,98, Österrike 0,84 och Nordamerika 0,69. Deraf ser man vid jämförelse mellan samma länder och olika länder, att tullarne icke i någon mån bidragit till att förändra dessa stora talförhållanden, utan att i såväl de länder, som inga tullar hafva, som de, som hafva stora eller ökade tullar, har ändå en sänkning i pris egt rum. Juraschek har fulländat jämförelsen för alla öfriga mellanliggande åren, men denna har jag ej velat upptaga.

En annan intressant fråga är den, att handelsklassen, mina herrar, har till sin disposition alla möjliga medel, som civilisationen, industrien och vetenskapen kunnat uttänka för att lätta dess arbete. Sålunda är det denna klass, som främst drager nytta af jernvägarne och af de förändrade och starkare kommunikationerna sjövägen genom bättre konstruerade ångbåtar, af telegraf, af telefon — alla dessa oändliga lättnader, som handeln har på det finansiella området, efter hvad en hvar, som sysselsatt sig med dessa frågor, väl känner. Handelsklassen har sig väl bekant, hvar öfver hela världen den skall köpa upp de billigaste lifsmedlen, och hvar den får sälja för högsta pris. Den har sig äfven bekant, hvad transportkostnaden, assurans, agio m. m. hvad allt detta kostar, som minskar dess handelsvinst; och de draga i rik mån fördel af dessa förhållanden gent emot konsumenterna å ena och producenterna å andra sidan, hvilka å båda håll sväfva i fullkomlig okunnighet om dessa viktiga faktorer. Jag vill blott nämna att, enligt Jurascheks arbete, utgör i Ryssland produktionskostnaden för ett ryskt pud — något nära två lispund — hvete 57 kreditkopek, i Indien 47 och i Nordamerika 65. Transportkostnaden till London för ett ryskt pud hvete har varit mycket olika. Från Petersburg uppgick den 1886 till 4,63, 1887 till 5,51 och 1888 till 7,16 kreditkopek; från Libau till London 1886 till 5,01, 1887 till 6,45 och 1888 till 7,23; från Odessa till samma stad 1886 till 7,33, 1887 till 10,83 och 1888 till 13,00; från New-York år 1886 till 9,10, 1887 till 7,80 och 1888 till 12,20 samt från Bombay i Ostindien år 1886 till 21,00, 1887 till 19,00 och 1888 till 20,00 — allt till London, räknadt i kreditkopek för ett ryskt pud hvete. Samme författare har

en beräkning af hvad ett imperial quarter hvete à 8 buschels = 480 pfund gäldes i engelska shillings och pence i brittiska Ostindien, nemligen år 1887 i medelpris från 52 städer 30 shillings 4 pence. Men dessa pris — och det är därför det är så nödvändigt att hafva reda på dessa handelsdetaljer för att kunna bedöma frågan — beräknades i guld efter 2 shillings för en indisk rupie; ehuru genom guldagio rupien endast beräknades år 1887 till en shilling 4½ pence och 1888 till en shilling 3¾ pence i guld, och det reducerar verkliga priset med 30 procent eller ungefär en tredjedel. 1887 var medelpriset vid försäljning i England af ett quarter hvete 32 shill. 6 pence, 1888 31 shill. 11 pence eller högst 38 shill. 1 pence och lägst 30 shill. Men handelsklassen väljer naturligtvis för sina uppköp de orter, som äro billigast, och skillnaden mellan de stora hveteproducerande trakterna i Ostindien — om vi nu taga detta land såsom ett exempel — är så ofantligt stor, att när ett imperial quarter hvete i Peschaver kostar 26 shill. 10 pence, kostar det i Bombay 47 shill. 8 pence eller när det i Cawnpur kostar 22 shill. 10 pence, kostar det i Bombay 43 shill. o. s. v. Det är de billigaste orterna, som handelsklassen för hvarje vecka har reda på och därför kan göra sina uppköp till billigaste pris. Det går så långt, mine herrar — och det förklarar prisbilligheten och de olika priserna inom samma land — att t. ex. i Ryssland får man hvete i det inre af landet, der kommunikationerna äro svåra, för 2—4 kronor tunnans. Den transporteras till Riga, Libau eller Petersburg, och der ligger den magasinerad för handelsmännens räkning, hvilka sedan beräkna den rätta tiden och det rätta priset för att kasta det in på Englands, Tysklands eller Sveriges marknader. Deraf förklaras mycket väl, att priset *kan* reduceras, ty efter uppköp, transport m. m. återstår för handelsmannen en så stor vinst, att han af den gerna kan afstå något för det land, som har tull.

Det fins andra frågor af lika mycken vikt, men mycket svårare att behandla i ett yttrande sådant som detta, och det är det — om jag så får säga — jobberi, som eger rum med spanmålsuppköp af handelsklassen. Man tar nemligen och gör upp en handel och får en slutsedel t. ex. i Petersburg på ett visst quantum spanmål på 3 eller 6 månaders sigt. Den, som så vill jobba med denna handel, belånar sedeln i någon bank och får på ögonblicket penningar, hvarmed han åter gör upp andra affärer o. s. v. i oändlighet.

Det är mycket svårt att genomtränga alla mysterier i dessa frågor, men det af mig antydda torde vara nog för att visa, huru nödvändigt det vore, att en sakkunnig och skicklig person sysselsatte sig med dessa frågor. Jag har sökt skaffa mig alla upplysningar om det inflytande, som handeln, i synnerhet minuthandeln, har på varorna, men det fins nästan ingen literatur i dessa frågor. I den s. k. föreningen för socialpolitik i Tyskland har utgifvits en bok, som innehåller undersökning öfver inflytandet af minuthandels verksamhet på prisen.*)

*) Der Einfluss des Zwischenhandels auf die Preise auf Grund der Preisentwicklung im Aachener Kleinhandel von Dr. R. van der Borght. Leipzig. Verlag von Duncker & Humboldt 1888. 1 vol: 8:o.

*Ifrågasatt
nedsättning i
tullen på
omalen span-
mål.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
nedsättning i
tullen på
omalen span-
mål.*
(Forts.)

Författaren har lyckats i Aachen få del af handelsmännens kontoböcker och har utgifvit en komplett redogörelse derför, som visar, att minuthandeln tagit ända till 30—40 % af varans värde. Det är ju en kolossal vinst, och det visar hvilket ofantligt inflytande denna handelsklass och dess verksamhet har på prisen. Några upplysningar för att bevisa denna sats må det tillåtas mig att lemna. År 1888 gjorde socialisten Basly ett anfall i franska kammaren mot spanmålstullen, i det han föreslog, att spanmålstillslagets enda artikel skulle upphävas tills vidare. Med anledning af denna motion yttrade dåvarande åkerbruksministern Viette följande högeligen anmärkningsvärda ord: "Det är icke landtbrukets tillstånd, som fördyrar brödrisen, utan ett finanssyndikat, som företager börsmanövrer. Spanmålsmarknaden är för närvarande hemsökt af ett band spekulanter, som hafva slutit sig tillsammans i Wien, hvarest de varit nog oförskända att stifta ett s. k. syndikat och besluta, att det skall spekuleras i hausse. De drifva sitt hemliga ofog öfverallt och äro nog fräcka att afgöra det mått af elände, hvarmed hvarje land skall hem-sökas för att rikta dessa slynglar. Fråga är, om den franska deputeradekammaren vill räcka detta syndikat en hjälpsam hand. Hvad oss vidkommer vilja vi icke göra detta". Följden var, att kammaren med 284 röster mot 244 afslog Baslys anfall emot tullen. — En frihandelstidning, Stockholms Dagblad, redogör den 30 september 1890 för mellanhänderna vid försäljningen i London. Artikeln är för lång att besvara kammaren med dess uppläsande, men deraf framgår, att det fins fyra mellanhänder, som skola dela vinsten på försäljningen af de varor, som producenterna skaffa i marknaden — fyra mellanhänder, som skola taga bort hvar sin del. Man kan förstå, huru dyra varorna då skola blifva för konsumenterna. Jag har sjelf någon erfarenhet deraf. Såsom landtbrukare producerar jag naturligtvis spanmål, kött, fläsk, mjölk, trädgårdsfrukter m. m. och jag försäljer dem i Stockholm, dit vägen utgör omkring 2 $\frac{3}{4}$ mil. Näväl, producenten, som är jag, lemnar genom dessa försändningar till de små hushållen, som behöfva dem, varorna, och jag får mitt vanliga pris, men konsumenterna få till skänks handelsvinsten. Denna går till 20—25 procent på en tunna spanmål eller rotfrukter och nära 30 procent på mjölken. Och både konsumenten och producenten äro belättna med detta sätt att gå till väga. Förrän producenterna och konsumenterna, som i alla verldsdelar utgöra det vida öfvervägande antalet personer, hafva det vettet och den förmågan att sluta sig tillsammans för att söka minska mellanhändernas, d. v. s. handelns inflytande, förr kommer man aldrig att sluta med sina klagomål — orättvisa klagomål, att tullarne äro enda orsaken till det ekonomiska eländet. Jag anser, att deri ligger knuten. Och att det kan ske, derom är jag förvissad och öfvertygad.

Jag hade ännu mycket att säga, men jag har fått yttra det väsentligaste af hvad jag anser vara viktigt för frågans belysande. Jag får be kammaren om ursäkt, att jag har uppehållit tiden så länge, men jag är viss derom, att det ej har skett förgäfvets, ty frågan är för vigtig för att icke af någon i denna kammare belysas från den

sida jag nu framhållit. Denna sida är ny, men tron mig, mine herrar, den tid kommer, då man upptager densamma till vetenskaplig behandling, och då skall mången, som nu sväfvat i mörkret rörande tullfrågan, blifva upplyst om dess verkliga innebörd.

Jag yrkar för öfrigt bifall till hvad som i detta betänkandets alla punkter blifvit sagdt af denna kammars ledamöter i bevillningsutskottet, således i de punkter, der de varit majoriteten, yrkar jag bifall till utskottets betänkande och i de punkter, der de stannat i minoriteten och reserverat sig, yrkar jag bifall till deras reservation.

Herr Cavalli: I det nu föreliggande betänkandet äro de hufvudsakligaste skälen i korthet anförda för de olika åsigtterna i tullfrågan. Jag vill därför ej i denna så utdebatterade sak vare sig upprepa skälen för den åsigt i tullfrågan, som jag bekänner, eller bemöta motsidans. Jag vill endast hålla mig hufvudsakligen till en punkt, därför att den är den viktigaste.

Om man genomläser utskottets betänkande i detta moment, som tillkommit genom beslut af de frihandelsvänliga ledamöterna inom utskottet, så finner man deri en mycket noggrann redogörelse för jordbruksförhållandena i — Amerika. Den är till och med så noggrann, att om man dertill fogat några uppgifter om prisen på jord och jordbruksalster, skulle vi här hafva haft den bästa ledning att bedöma, om man ej borde förvärfva sig en bit af de "väldiga sträckor af slät, bördig mark, som" enligt utskottets benägna upplysning "omgifva Red River och Plattefloderna".

Det är något egendomligt att i ett svenskt utskottsbetänkande läsa långa redogörelser för amerikanska förhållanden. Må det därför tillåtas en af ledamöterna i utskottet, som icke tillhört den fraktion, hvilken i denna fråga dikterat beslutet, att föra tanken tillbaka till ett litet fattigt land långt upp i Norden, der "väldiga sträckor af slät, bördig mark" äro, om också icke alldeles okända, så dock mycket sällsynta, jag menar Sverige.

Det är dock en skyldig gärd af rättvisa att erkänna att utskottet ej alldeles glömt bort detta lilla land.

Utskottet har nemligen uttalat sin tvekan, huruvida spanmåls-tullarne gagnande inverkat och inverka på vårt jordbruk. För den slutsats, hvartill utskottet härutinnan kommit, har utskottet ej anført en enda siffra, under det att i redogörelsen för de amerikanska förhållandena siffror blifvit anförda för åren 1876—1889. En tillfällighet har till och med beredt utskottet det nöjet att få trycka dessa siffror två gånger. Det torde därför icke få anses olämpligt, om jag söker afhjelpa den nyss angifna bristen rörande Sverige.

Det gäller att tillse, om den föreslagna nedsättning i tullsatsen å omalen spanmål från 2 kronor 50 öre till 1 krona 50 öre för 100 kilogram utan skada kan ske, och utredning härom vinnes genom att med hvarandra jemföra produktionskostnaden och försäljningspriset på spanmål, dervid jag skall inskränka mig till det för vårt land i dess helhet säkraste och naturligaste sädesslaget, nemligen rågen.

Uti ett år 1885 skrifvet och påföljande år i bokform utkommet

*Ifrågasatt
nedsättning i
tullen på
omalen span-
mål.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
nedsättning i
tullen på
smålen span-
mål.*
(Forts.)

arbete: "Vårt jordbruk och dess framtid" finnes svaret på frågan, hvad det kostar att producera en tunna råg. Den nu mera aflidne författaren professor Arrhenius ansågs på sin tid för en af landtbruksakademiens främste män, och de ytterligare upplysningar, som han för frågans bedömande anskaffat, äro lemnade af personer, som här vid lag måste anses såsom de mest kompetenta, nemligen föreståndarne för landtbruksskolorna. I detta arbete finnes vidlyftiga och synnerligen noggranna undersökningar angående landtbrukshalsters produktionskostnad i vårt land. Af dessa utredningar framgår, att produktionskostnaden för en tunna råg vexlar från norr till söder, från Jemtland till Skåne mellan 19 kronor 45 öre och 13 kronor 85 öre vid vanligt trädesbruk samt mellan 16 kronor 16 öre och 12 kronor 43 öre, då fodervicker eller dylikt gått förut.

Hvad kostade, vid tiden för spanmålstullarnes införande, en tunna råg? Jo den betingade i allmänhet ett pris icke uppgående till 10 kronor, men tillfällen gäfvos, då priset var ännu lägre. Det var alltså förenadt med förlust, ja med betydlig förlust att producera hvarje tunna råg. Hurdant är nu förhållandet? En tunna råg, svensk vara, kostar nu omkring 15 kronor. Sedan tiden för spanmålstullarnes införande hafva arbetslönerna stigit, och jag har skäl för det antagandet, att man här kan beräkna fem procent förhöjning såsom medelsiffrå.

Det är således ännu förenadt med förlust att odla råg i det nordligaste Sverige, under det att försäljningspriset med belopp, *ej fullt uppgående till en krona*, öfverstiger produktionskostnaden i öfriga delar af landet med undantag af allra sydligaste Sverige, der en något högre behållning i vissa fall kan erhållas.

Ingen af våra motståndare i tullfrågan lär väl förneka, att tullsatsen på spanmål fördyrar varan. Herrar frihandlare kämpa ju för att genom tullens borttagande eller nedsättande erhålla varan billigare. Men att minska varans pris i denna stund vore att återföra oss dit der vi voro, att göra det omöjligt att i vårt land odla råg.

Det har många gånger blifvit sagt och jemväl upprepadt i utskottet, att en landtbrukare icke behöfver odla råg, han kan slå sig på annat; men hvori detta andra skulle bestå, det vet ingen. Må hända skall det vara att emigrera till de trakter, som af utskottet blifvit så lockande framställda? Men för den landtbrukare, som ej vill emigrera, det vill säga att bortjagas från den fäderneärfda jordtorfvan af en öfvermäktig utländsk konkurrens, han väljer annorlunda. Och valet heter tull, som visat sig medföra åsyftad verkan. Vilja vi, att dessa verkningar skola fortfara, återstår icke något annat än att använda samma medel, om hvilket man sålunda är berättigad att säga, att det kan med fördel användas.

Jag yrkar afslag å utskottets betänkande och bifall till den vid betänkandet fogade reservationen, som afgifvits af ledamöterna från Första Kammaren.

Herr Biesért: Ehuru jag mycket väl vet, att denna fråga är på förhand afgjord i denna kammare, anser jag likväl skäl att, så godt

jag kan, yttra några ord till försvar för min motion om nedsättning i lifsmedelstullarne.

De tullsatsen, hvilka för 3 år sedan åsattes lifsmedel, anser jag vara en både ojemn och orättvis skatteform, orättvis därför, att den drabbar de skattdragande, hvilka hafva minsta förmågan att bära dessa skatter, tyngst och hårdast, och därför att denna skatt är progressiv nedåt, i stället för att, efter mitt förmenande, alla skatter borde vara progressiva uppåt. Det bör därför icke väcka undran, om en stor del af de skattdragande samhällsklasser, som hårdast drabbas af denna tull, emedan de äro hänvisade att för sitt lifsuppehälle hufvudsakligast hålla sig till sådana lifsförnödenheter, som äro billigast, känner sig tryckt af en sådan lagstiftning och därför att den tillkommit till förmån för andra samhällsklasser, hvilkas ekonomiska ställning är gynnsammare

Dessutom är det enligt min åsigt en våldsam åtgärd från statsmagtarnas sida att fördyra lifsmedel. Det borde väl vara hvarje människa obetaget att skaffa sig sitt dagliga bröd, hvar det kan erhållas bäst och billigast. Dessa för mig så tydliga skäl hafva emellertid icke varit giltiga för tullskyddets vänner, utan skatten har pålagts, och detta har utgjort anledningen till att jag väckt motion i frågan. Jag anser emellertid, att det är hvarje s. k. frihandlares skyldighet att redan nu söka åstadkomma en nedsättning. För min del skulle jag helst se att tullarne å lifsmedel afskaffades helt och hållet, men af flera skäl, och egentligen i afseende på statens inkomster, har jag för närvarande blott förordat en nedsättning för de flesta artiklar. Deremot skulle jag mycket gerna vara med om att å s. k. njutningsmedel och öfverflödsartiklar, hvilka äro synnerligen lämpliga skatteobjekt, lägga ganska höga tullar. De, som hafva råd att begagna sådana, kunna också hafva råd att på det sättet bidraga till statsinkomsterna.

Utskottets ledamöter från denna kammare hafva i sin reservation här sagt: "med dessa fakta för ögonen skulle man kunnat vänta af tullskyddets motståndare i vårt land, att de velat åt spanmålstullarne tillerkänna åtminstone någon del i den glädjande omkastning, som omedelbart efter deras införande inträdt i de förut varande förhållandena".

Jag skulle vilja ändra meningen och i stället för "efter" säga före införandet af tullarne. Ty det måste väl erkännas att det var 1888, som det visade sig en ljusning i afseende på industrien och näringarne. Deremot är det långt ifrån fallet att, såsom samme reservanter säga: "en del nya industriella anläggningar har under de sista tre åren sett dagen, och en allmän lifaktighet på det industriella området förspörjes. En ökad trafikrörelse på statens jernvägar har inträdt, såsom synes af bifogade tabell".

Enligt min erfarenhet är detta ingalunda förhållandet, att någon större lifaktighet förspörjes på det industriella området. Ty vi känna väl litet hvar, att såväl jern- som trähandteringen och äfven trämassetillverkningen på de senare åren varit ganska tryckta och så tryckta, att mängden stått i valet och qvalet emellan att nedlägga sin

*Ifrågasatt
nedsättning i
tullen på
omalen span-
mål.
(Forts.)*

fabrikation eller låta den fortgå. Det lär väl ej tyda på någon uppblomstring i industriellt hänseende.

I afseende på föreliggande punkt yrkar jag bifall till utskottets förslag. Ännu en sak, som ej minst bör tagas hänsyn till — är det rätt, är det klokt att hos den del af vår befolkning, som ännu ej har politisk valrätt, framkalla ett berättigadt missnöje och dermed en hotande samhällsfara, der man eljest med rättvisa och billighet kunde befordra lugn och samhällsfrid? På denna fråga svarar jag för min del ett obetingadt nej. Det är hvarken rätt eller klokt.

I afseende på saken i öfrigt torde jag framdeles vid hvarje särskild punkt blifva i tillfälle att yttra mig, om jag dertill finner anledning.

Herr Claëson: Ytterst sällan har jag under min riksdagsmannatid tagit till orda i tullfrågor, och därför må det också ursäktas mig att jag nu gör det, då jag i dubbelt afseende känner mig dertill manad.

Den ena omständigheten är den, att i den ort, jag tillhör, den talrika och i allmänhet föga bemedlade befolkningen känner hårdt trycket af den nuvarande tullbeskattningen å lifsmedel, i synnerhet af råg, rågmjöl och fläsk, som utgöra den väsentligaste delen af dess föda, och att, enligt min mening, en riksdagsman bör frambära sin orts önskingar och behof, när de stämma öfverens med hvad han anser främja allmänt väl.

Den andra omständigheten är, att tullfrågan nu kommit in i ett nytt skede, der det ej gäller tullar eller icke tullar, utan endast en liten, efter mitt förmenande, väl behöflig skattelindring, så liten, att den i fråga om råg och rågmjöl, det viktigaste både för konsumenten och jordbrukaren, ej uppgår ens till hälften af nuvarande tullsats. För min del har jag alltid varit öfvertygad, att tull å de oundgängligaste lifsmedel, som ej ens den allra fattigaste kan undandraga sig att förbruka och hvilkas förbrukning det är orätt att inskränka, är en af de mest olämpliga skatteformer, hvaraf en stat kan begagna sig, i ty att den trycker hårdast dem, som hafva minsta förmågan att bära den, och alstrar missnöje hos de tryckta, hvilkas antal är legio.

Vid sådant förhållande är det naturligt att jag gerna understödjer de förslag till skattelindringar, som nu framstälts dels af bevillningsutskottets majoritet, dels i form af reservationer, och jag gör det så mycket hellre, som dessa anspråk äro så måttliga, att ingen kan rimligtvis säga, att någon jordbrukares välfärd derigenom äfventyras, och att talet om det skadliga i våldsamma omstörtningar på det ekonomiska området icke här eger tillämpning. Det synes mig, som om denna måttlighet i anspråken borde kunna ingifva förhoppning om tillmötesgående från dem, som räkna sig till tullvänner, visserligen icke bland dem, hvilka anse hvarje af dem åsatt tullsats såsom en kostlig perla, hvilken det nästan är ett helgerån att vidröra, men bland dem, hvilka äfven taga hänsyn till tullskyddsmedal-jens fränsida, skattetungan. Ett dylikt tillmötesgående skulle, derom

är jag förvissad, få sin belöning icke blott genom den lättnad det beredde en stor del af den svenska allmänheten och i synnerhet dessa otaliga små, som man plägar kalla de orepresenterade, men, hvilka vi riksdagsmän och i synnerhet ledamöterna af denna kammare böra anse oss representera, utan äfven deruti, att vi dymedelst beröfvade de radikale deras bästa trumf i spelet om magten, och att en lugnare stämning skulle inträda i vårt politiska lif.

*Ifrågasatt
nedsättning i
tullen på
omaten span-
mål.
(Forts.)*

Lika obenägen jag är att gifva efter för de många smås rop på utsträckta politiska rättigheter, hvilka skulle mera komma andra än dem sjelfva till godo, och hvilka de ofta icke skulle förstå att bruka till fosterlandets gagn, lika villig är jag att lyssna till deras framställningar, då de afse ekonomiska lindringar, af hvilka jag anser dem vara i verkligt behof och hvilka de ej kunna missbruka. Jag tror icke, att den stora mängden af befolkningen har af naturen så mycket större smak för eller förtroende till radikalerna än till oss; men om vi i sådana frågor, som beröra deras reella, deras viktigaste intressen icke komma dem till mötes, må man ej döma dem allt för hårdt, om de lyssna till de fagra löften, hvarpå radikalerna bjuda dem. Ett klokt, ett hänsynsfullt beslut i denna fråga bör bidraga att, såsom en talare under onsdagsdebatten uttryckte sig, stäcka radikalismens gift, ett vackert ändamål, som icke vinnes i någon mån genom den då beslutade ändringen i riksdagsordningen.

Såsom herrarne se, har jag tagit frågan icke blott från den ekonomiska sidan, på grund af hvad jag sett och erfarit rundt omkring mig, utan äfven från den sociala sidan.

På den af den förste talaren förfäktade åsigten, att tullarne ej verka till förhöjda pris för konsumenterna, vill jag ej mycket inlåta mig. Den andre talaren i ordningen har redan bemött detta. Det är ju naturligt och det veta vi alla, att den ene köpmannen ofta tager mera betaldt än en annan för samma vara, men orimligt är, att tullen mera, än frakt och andra utgifter, skulle betalas af köpmannen sjelf.

Deremot är jag ej ense med den andre talaren i ordningen, då han anser att man ej nu borde röra vid spanmålstillarne. För min del tror jag, i likhet med bevillningsutskottet, att den nuvarande tidpunkten är därför mycket lämplig. Spanmålsprisen stå nu högt, och den lindriga afprutningen af en krona å tullsatsen för 100 kilogram råg skulle, helst om någon sanning ligger i påståendet att varans pris ej ökas med hela tullsatsens belopp, ej hafva någon betydelse för våra jordbrukare.

På grund af hvad jag nu vågat anföra och de skäl i öfrigt, hvilka i utskottets utlåtande äro åberopade, yrkar jag vördsamt bifall till utskottets hemställan.

Friherre Barnekow: Ty värr kan icke jag i likhet med den föregående talaren säga, att jag sällan yttrar mig i tullfrågor. Tvärt om yttrar jag mig mycket ofta i sådana frågor, men det är i följd af den plats jag har i bevillningsutskottet; ty hade jag ej den, så skulle jag ej upptaga kammarens tid i tullfrågor. Efter jag emellertid nu fått ordet, skall jag bedja att i korthet få bemöta utskottets förslag.

*Ifrågasatt
nedsättning i
tullen på
omalen span-
mål.
(Forts.)*

Utskottet åberopar i sin motivering att när dessa tullsatser infördes, var jordbruket hos oss i en så tryckt belägenhet, att det knappt kunde anses oberättigadt att dess idkare påyrkade någon form af statshjälp. Så långt äro utskottet och reservanterna enige. Men sedan, säger utskottet, hafva konjunkturerna förändrats och prisen stigit, och vidare säger utskottet, att "spannålsprisen lyftat sig öfver den nivå, för hvars uppnående denna tull förklarats nödvändig"; och deraf drager utskottet den slutsatsen, att, sedan prisen blifvit så höga, skulle man kunna taga bort tullarne. Men för att bevisa detta, måste man visa, att spannålsprisen icke skola sjunka till det belopp som de hade vid dessa tullars införande, ty i så fall erkänner utskottet deras berättigande, och dertför säger utskottet, att någon fara i detta hänseende knappast torde förefinnas samt söker bevisa detta dermed, att exporten från Amerika nedgått — utskottet glömmar dock, att det icke är från Amerika vi få den mesta spannålen utan från andra delar af världen — och säger vidare, att det finnes stor utsigt till att detta förhållande kommer att fortfara, ty, säger utskottet, Amerika slår sig allt mer på det intensiva jordbruket. Och så gifver utskottet vara landtmän det rådet att de skola göra sammaledes. Men, mine herrar, på samma gång det råder oss till detta, säger det, att konkurrensen från Amerika kommer att fortfara hvad det intensiva jordbruket angår, och detta är sant, ty Amerika börjar leverera sådana produkter som frambringas af just det intensiva jordbruket, och konkurrensen skulle alltså fortfara derifrån. För öfrigt är jag icke på det klara med att det intensiva jordbruket är fullt tillämpligt på alla delar af vårt land, all den stund Sverige är mycket långsträckt och har mycket olika jordmånar och klimatiska förhållanden.

Egentligen finnes det mycket få frihandlare i vårt land, men här är en hel del protektionister, som kalla sig för frihandlare, och dem skall jag be att ett ögonblick få uppehålla mig vid.

Vi hafva i södra delarne af landet en industri, som kallas hvitbetsodling. Nu finnes det personer, som säga: Vi måste behålla tullen på socker, ty eljest kunna vi ej odla betor. Men det märkliga är, att samma personer säga: detta skydd måste vi hafva, men vi tillåta icke att Upland, Södermanland, Östergötland, som ha sådan jord, att de kunna odla råg, få tull på denna.

Så finnes det andra af samma kategori, som säga: vi bo i en trakt, der det odlas potates, och dertför måste vi ha skydd för potates. Ja, de vilja till och med införa förbud för sådana varor, som konkurrera med potates. Samma personer säga: Norrland bör icke få skydd för sitt smör och sina kreatur, men vi måste behålla vår tull.

Vidare finnes det rena frihandlare, som säga: vi skola öppna vårt land för hela världens konkurrens; och jag har äfven vänner bland dem, särskildt en som proklamerar den satsen att, skall Sverige vara riktigt lyckligt i finansielt afseende, så måste vi ensamme vara frihandlare och hela den öfriga världen protektionister. Jag funderade på detta och tyckte det lät fasligt besynnerligt och tänkte: huru ställer det sig för mig såsom landtman? Jag har en granne, och om detta argument vore riktigt, så skulle det vara en fördel för mig att låta

min grannes kreatur beta på mina egor, medan mina kreatur icke finge komma på hans. Nej, sade jag till mig sjelf, det måste vara större fördel, om mina kreatur få beta på hans egor och jag hindrar hans att komma in på mina, och så kom jag till det resultatet, att det vore bäst om hela den öfriga världen vore frihandlare och vi protektionister.

*Ifrågasatt
nedsättning i
tullen på
omalen span-
mål.
(Forts.)*

Vidare säga de rena frihandlarna: det måste vi väl erkänna, att sådan industri, som endast arbetar för export, kan man icke skydda med tullar; och såsom exempel komma de med trävaruexporten och säga, att den kan man icke skydda på det sättet, utan måste försöka med traktater eller andra medel. Ja, det är mycket sant, men följer deraf den slutsatsen, att man icke skall skydda annan industri?

Utskottet säger sedan, att sådana handteringar som t. ex. trävarurörelsen skulle betala all vår skuld till utlandet, men om vi förhindra dem derifrån genom att med tullar fördyra deras tillverkningskostnader, kunna de icke göra detta. Men kunna vi icke hjälpa denna industri, så måste vi söka upp andra industrier, som kunna betala våra skulder till utlandet, och det tycks, hvad man ser af statistiken, kunna blifva delvis fläsk- och smörindustrien, såsom jag också skall visa då vi komma dit. Kan det verkligen vara ekonomiskt klokt att proklamera den satsen, att vi skola upplåta fritt fält för alla nationer, medan de till skydd för *sin* inhemska marknad bygga hälverk mot oss. Jag kan icke fatta det, och detta har drifvit mig in i det protektionistiska lägret.

Till sist vill jag nämna några ord om en sak, som af de två sista talarna vidrörts, nemligen jag kan kalla det arbetarefrågan. De säga, att det är orätt att lägga en sådan skatt på arbetarne, då tullen utgör en skatt, som verkar progressivt nedåt. Ja, mine herrar, der stå vi på olika ståndpunkt. De, som hylla frihandeln, säga: vi vilja skaffa arbetarne så billiga varor som möjligt; protektionisterna säga: det är icke så mycket fråga om priset, men vi skola söka skaffa dem arbete. Jag skall be att få visa herrarne hvad tullskyddet verkar i detta hänseende och jag skall då gå tillbaka till hvitbetsodlingen. Denna är skyddad, och många säga, att skyddet är för högt, många vilja taga bort det, därför att det skulle vara endast kapitalister, som draga nytta deraf. Men huru verkar denna tull med afseende på arbetarne? Hvad har inträdt på den trakt, der ifrågavarande odling drivfes? Jo, under pågående arbete äro lönerna ofantligt högt uppdrifna. Personer kunna förtjena 2 à 3 kr om dagen. Hvad är orsaken? Jo, att denna industri har skydd. Nu kommer någon välvillig människa och säger till arbetaren: "vore det icke bättre om du finge köpa ditt bröd billigare; det är hårdt, att godsegaren skall förtjena på dig". Naturligtvis går arbetaren in härfpå, och så vill han hafva bort spanmålstullen. Så kommer en annan person och säger, att om spanmålstullen tages bort, blifva vi alldeles tvungna att taga bort tullen på socker, och tages tullen på socker bort, blir följdén, att din arbetslön sjunker. "Nej", säger arbetaren, "jag vill då mycket hellre förtjena 2 à 3 kr. om dagen". Tullskyddet verkar alltså till förmån för icke allenast industriikaren utan äfven arbetaren.

*Ifrågasatt
nedläggning i
tullen på
omalen span-
mål.
(Forts.)*

Under det striden mellan de olika systemen utvecklas, söker man, för att få sina åsikter gällande, arbeta på att sätta de olika samhällsklasserna upp mot hvarandra, och bästa sättet för att nå detta ändamål är att sätta arbetsgifvarne och arbetarne i strid mot hvarandra. Det är äfven hvad som pågår i närvarande stund. Det lärer hafva bildats särskilda föreningar för detta ändamål, och här på samma ställe stod nyss en talare och med taflor visade, huru man gör allt hvad i ens magt står för att bringa arbetaren i harnesk mot arbetsgifvaren. Ja, man kan blåsa på en gnista så länge att deraf blir en stor eld. Arbetsgifvare och arbetare behöfva hvarandra, de äro lemmar af samma kropp, och lider den ene, lider den andre. För någon tid sedan hörde jag ett mycket expressivt uttryck för huru en arbetare och en arbetsgifvare borde vara mot hvarandra, och det fälades af general Booth vid hans besök härstädes. I det han bjöd armen åt sin tolk, sade han: "så skola arbetare och arbetsgifvare vandra tillsammans såsom ett par äkta makar". Nu finnas de, som i stället göra allt för att sätta dem upp mot hvarandra. Jag har aldrig sett, att de personer, som göra till sin särskilda uppgift att åstadkomma kif och split menniskor emellan, att söka ingjuta i människans sinne hatets och afundsjukans onda genier, fått någon välsignelse af sitt arbete, och jag tror ej heller att så skall ske. Deremot tror jag, att den menniska, som önskar få välsignelse af sitt arbete, bör arbeta i alldeles motsatt riktning, bör arbeta på att åstadkomma frid och icke split menniskor emellan. Af hvad jag nu yttrat framgår tydligen, att vänskapen till arbetaren, den mindre bemedlade, beror icke på om jag är protektionist eller frihandlare, beror icke på om jag är radikal eller konservativ, beror icke på om jag är kraschanerad eller mitt bröst är blankt. Nej, den har djupare rötter, den har sitt ursprung i den ena människans kärlek till den andra. Den kommer icke från det yrke, jag drifver, utan alldeles säkert från människans sinnesörfattning, människans hjerta. Hvad jag här uttalat får stå för min räkning. Jag vet väl, att mina ord skola misstydas, betydligt misstydas, men det har ej hindrat mig att uttala dem. Jag har uttalat dem därför att jag känner dem, därför att de gå från hjertat. Man må gerna misstyda mina ord. Mitt samvete är fredadt; jag vet sjelf, hvilken mening jag haft med hvad jag yttrat. — Sådän ställningen för närvarande är i vårt land, i Europa och andra verldsdelar, har jag trott och tror fortfarande, att jag handlar rättast i att vara protektionist, att skydda mitt land mot utlandets konkurrens. Då min öfvertygelse är sådan, kan jag icke annat än yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Carlborg: Under den mångåriga strid, som i vårt land pågått om tullar eller icke tullar, hafva tullarnes motståndare förefrådesvis åberopat två omständigheter till stöd för deras mening om tullarnes förkastlighet, och dessa omständigheter hafva i synnerhet med skärpa framhållits vid de två senaste valperioderna 1887 och 1890. De hafva nemligen dels påstått, att flertalet af svenska folket icke vill hafva några tullar, och att, om sådana blefve införda, de

skulle verka till förtryck för de mindre väl lottade, eller arbetsklassen, och till fördyrande af dess nödvändigaste födoämnen.

Hvad då först beträffar påståendet, att flertalet af svenska folket, eller — som det icke sällan hetat hela svenska folket — icke vill hafva några tullar, så har jag gjort en beräkning, huru det i verkligheten förhåller sig dermed. I Andra Kammaren finnes det, såsom känt torde vara, åtminstone 87 protektionister, deraf 80 äro valde för landtkretsar. Dessa 80 representera hvardera en folkmängd af 26,546 personer, då deremot de 74 stadsrepresentanterna, hvilka äro frihandlare, endast representera omkring 10,800 hvardera. Egde nu icke städerna denna minst sagdt ojemna och enligt min åsigt orättvisa representationsrätt, hvarigenom de välja dubbelt så många representanter som landsbygden i förhållande till invånareantalet, så hade vi i Andra Kammaren endast ett 40 tal stadsrepresentanter, hvilket skulle ställt antalet något så när jemnt mellan frihandlare och protektionister. Om vi dertill taga i betraktande, huru valen utfallit i landstingen, hvilkas valmän måste vara minst lika väl kvalificerade att bedöma hvad som kan vara för landet nyttigt som den stora massan i städerna, som insatt frihandlare i riksdagen, så tror jag att det påståendet, att svenska folket ej vill hafva några tullar, icke väger mycket.

Hvad åter angår det andra, ofta, ja ständigt åberopade skälet, att dessa tullar skulle vara så hårdt tryckande för arbetarne, måste jag för min del bestrida äfven den satsen. Hade icke 1887 års riksdagsupplösning förekommit, skulle denna förändring försiggått nästan utan att man observerat den. Af den tabell, som finnes bilagd utskottets betänkande och som utvisar spanmålsprisen från och med 1866 till och med 1890, finner man, att för 10 à 15 år sedan rågen i allmänhet var mycket dyrare än den nu är med tullen. Och jag har talat med många arbetare, som villigt erkänna, något som äfven förut här i dag påpekats och genom en stor auktoritetens beräkningar ådagalagts, att rågen icke kan produceras under det pris den nu har utan förlust för landtbrukaren. Vi protektionister hafva påyrkat tullar, emedan vi anse dem leda till fäderneslandets bästa; och om så är förhållandet, finnes ingen så fattig, att han icke bör i sin mån bidra till ett så högt mål.

Innan jag slutar beder jag att särskildt få påpeka ett påstående i utskottets betänkande, som icke öfverensstämmer med verkliga förhållandet. Sedan der omnämmts det obestridliga faktum, att, under den tid spanmålsprisen voro låga, vårt landtbruk bedrefs på ett intensivare sätt, hvilket framkallade en förädlingsindustri, hvarigenom landtbruksprodukterna kunde föryttras i en mera förädlad form, så säger utskottet sedermera: "spanmålstullen afbröt den rigtning landtbruken sålunda tagit och är till sin natur egnad att hämma den. Jag bestrider, att så är förhållandet. Jag vet icke ett enda mejeri eller annan förädlingsinrättning, hvars verksamhet blifvit afbruten genom spanmålstillarnes införande, utan de hafva fortgått obehindradt och komma säkerligen också att fortgå. Skulle man deremot återgå till det gamla, så blefve en följd, att den svenske jordbrukaren, som

*Ifrågasatt
nedsättning i
tullen på
omalen span-
mål.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
nedsättning i
tullen på
omalen span-
mål.*
(Forts.)

genom spanmålstullarnes införande fått litet mera tillförsigt, skulle förlora modet och återfalla i den håglöshet, som förut verkade så slappande på hela vår jordbruksindustri. För fäderneslandets bästa måste jag för min del yrka, att de nu föreslagna förändringarna måtte i allo af kammaren ogillas, hvadan jag äfven yrkar bifall till reser-
vanternas förslag i den nu föredragna punkten.

Herr Roman: Jag har med mitt uppträdande i frågan icke för afsigt att inlåta mig på några mer eller mindre djupsinniga spekulationer öfver skälen för eller mot tullar, och sådant vore ju för öfrigt fullkomligt ändamålslost.

Afkläder man tullfrågan det fosterländska skynke, hvarmed ifrarne för lifsmedelstullar haft sig särskildt angeläget att draperas densamma, så ter sig frågan om lifsmedelstullar uteslutande såsom en ren intressefråga, för hvars bedömande det i främsta rummet gäller att bestämma, hvad som deri är ens eget intresse, och derefter huru vida skäl förefinnas, på grund hvaraf man bör uppgifva sitt eget intresse och derigenom bidraga till främjandet af motpartiets intresse. För min del har jag så mycket mindre kunnat finna något enda skäl, hvarför jag i denna fråga skulle uppgifva flertalets intresse, som till detta flertal är att räkna den klass af medborgare, som i alla afseenden lefver under de ogynsammaste förhållanden. Följaktligen har jag slutit mig till lifsmedelstullarnes motståndare och kommer att rösta med dessa. Visserligen hafva det nu rådande tullsystemets ledande män lofvat att under lifsmedelstullarnes hägn föra oss alla, både får och getter, genaste vägen in i det förlofvade landet; men jag får bekänna, att sanningen i det väl bekanta, af en talare i denna kammare helt nvligen i en annan fråga citerade ordspråket "bättre en fågel i hand än tio i skogen", öfvertygar mig långt kraftigare än de fagraste löften.

Herr Reuterswärd: Jag har varit tveksam, huru vida jag borde uppträda i denna fråga, då jag under det de egentliga tullstriderna försiggingo, 1888 och dertförinnan, så ofta varit i elden och uttalat min mening. Jag hade hoppats, att efter det beslut, Riksdagen nämnda år fattade och af Kongl. Maj:t sanktionerats, skulle vi i denna fråga få litet fred i landet, men så har icke skett. Det finnes krafter, som begagna alla möjliga medel för att bibehålla en strid i land och stad och mellan land och stad, en strid, som tyckes taga sådana dimensioner, att man verkligen häpnar öfver att sådant kunnat ske och hvilka följderna deraf kunna blifva.

Nu säger man i dag, att det föreliggande förslaget, som med den förseglade sedelns tillhjälp genomdrifvits i bevillingutskottet, är ett moderat medlingsförslag. Men, mine herrar, jag vågar påstå, att då man läser de motioner, på hvilka utskottet grundat sitt beslut, så finner man, att det icke varit meningen att med detta förslag stifta fred, utan har meningen varit den att lösrycka en af hörnstenarne i det nuvarande tullsystemet. För att bevisa sanningen af detta mitt yttrande, skall jag be att få uppläsa litet ur den motion, som afgifvits

af 23 af Stockholms 24 representanter i Andra Kammaren — den tjugufjerde är nemligen ledamot i utskottet och hade tillfälle att der yttra sig och detta tillfälle försummade han icke heller, enär han yttrade sig icke mindre än 26 gånger i en enda punkt. I nämnda massmotion heter det bland annat, att "det är så mycket viktigare att en återgång till det gamla bepröfvade systemet med tullfrihet för folkets födoämnen sker *nu*, som det måste blifva svårare att åvägbringa en ändring, i fall "systemet" tillåtes att fatta fast fot särskildt i statsfinansielt afseende. "Det är en i statshushållningen blott allt för ofta besannad erfarenhet, att stora inkomster skapa stora utgifter," etc. Herrarne finna således, att hade våra motståndare från Andra Kammaren inom utskottet känt sig nog starka inom riksdagen, så sannernigen de kommit med detta alternativ, som nu föreligger. Och det är min fulla öfvertygelse, att det steg, som nu tagits och som man säger skall leda till försoning och fred, detta steg är blott en begynnelse för att nästa år komma in på samma kapitel och må hända tager man icke allt då, utan kanske blott hälften af hvad som återstår, för att sedan taga resten.

Man må betrakta saken ur hvilka synpunkter som helst, så vågar jag påstå, att det är för vårt lands jordbrukare oundgängligen nödvändigt att skyddet kommer dem till hjälp mot den utländska konkurrensen, om det skall vara möjligt att bygga och bebo detta land. Och då, mine herrar, är det för den, som önskar att se en besuten jordbrukareklass i stället för utvandrare i massor, en pligt att så lagstiifta, att landets söner må kunna stanna och uppodla vårt eget land, på det att vi må, inom egna gränser, vinna Finland åter, för oss är det en pligt att kämpa till sista stund för en sak, som vi anse så oefftergiflig och sant fosterländsk.

Då man kommer till andra punkten i betänkandet, säger man, att det gäller sådana småsaker, att det betyder ingenting, antingen tull åsättes eller icke. Men jag säger, att hvarje rubbning, som göres i systemet under nuvarande förhållanden, är ett försök att störta systemet. Hade det kommit fram motioner i syfte endast att göra vissa små jemkningar i nu befintliga tullsatser, så är det icke osannlikt, att sådana kommit att verkställas, ehuru jag icke svarar för att jag för min del skulle röstat för dem. Nu är det systemets fiender, som söka vinna terräng genom den slumpen att majoriteten i Andra Kammaren förvandlats ifrån tullskyddsvänner till frihandlare; jag kallar det en slump, ty så är det. Och det hade icke varit tänkbart, att sammansättningen inom Andra Kammaren blifvit sådan den är, om icke de mest oerhörda agitationer bedrifvits före valen. De, som satt sig i spetsen för dessa agitationer, få sjelfve bedöma, huru vida de handlat fosterländskt eller icke.

Man tror, att man genom tullarnes afskaffande eller sänkande skall kunna reglera den så viktiga och alla länder sysselsättande arbetarefrågan. Tro herrarne, att man genom en kronas nedsättning i tullen på en tunna spanmål skall tillfredsställa arbetarnes anspråk och önsknigar? Nej, mine herrar, det är ett nonsens att komma med något sådant. Frihandlarne hafva endast begagnat det nya sy-

*Ifrågasatt
nedsättning i
tullen på
omaleu span-
mål.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
nedsättning i
tullen på
omalen span-
mål.
(Forts.)*

stemet för att reta upp massorna mot det nya systemets anhängare. De äro alldeles för kloke män, desse som stå i spetsen för arbetare-rörelsen, att icke veta, att det för en arbetare betyder ingenting, om han så ock skall på en tunna spanmål betala hela tullen. Då man beräknar, att $1\frac{1}{4}$ tunna råg motsvarar en persons behof för året, så fördela denna krona på 365 dagar, få herrarne se hvad det betyder för det dagliga brödet.

Jag tänkte icke säga så mycket som jag sagt, men då jag kommer in på denna fråga blir jag alltid litet varm. Hvad som egentligen föranlät mig att nu begära ordet, var ett yttrande af friherre Klinckowström. Han förebrädde nemligen både protektionister och frihandlare för att de icke framhållit en vigtig fråga, som han berörde, frågan om de s. k. mellanhänderna, och att, om man ser på börsnoteringen och finner exempelvis 10 kronor för en tunna råg, så är detta icke det pris landtmannen får. Denne får kanske 7: 50 à 8 kronor, resten få mellanhänderna, minus frakten, och 1887 var det händelsen, att laudtbrukaren på sitt magasin icke fick mera än 7: 50 à 8 kronor, det kan jag faktiskt bevisa.

Herr Biesért önskade naturligtvis, att tullarna på lifsmedel skulle borttagas, och han ville såsom ersättning hafva högre tull på lyxartiklar och öfverflödsvor. Det är en åsigt, som jag alltid kämpat för inom riksdagen, men hvad som hindrat oss att beträda den vägen, är handelstraktaterna; och jag är mycket säker på att herr Biesért röstade för traktaternas bibehållande, så att han får taga på sitt ansvar att tullen icke blifvit höjd på lyxartiklar.

Herr Claëson talade om, att en sådan liten skattelindring som en krona på 100 kilogram skulle vara en välkommen eftergift för det brödätande folket, och att detta tillmötesgående skulle skänka sin rikliga belöning. Men jag får säga, att man tillfredsställer icke folket med fagert tal och icke heller med så små eftergifter som han förordar.

Utgången inom denna kammare hyser jag icke den ringaste fruktan för, och jag hoppas att den måtte blifva lika gynsam vid den gemensamma voteringen. Allt tal i detta ämne kan således vara öfverflödigt, men, som sagdt, jag ville åtminstone gifva till känna, att jag står orubbligt kvar på samma ståndpunkt, som jag alltid intagit i denna fråga, och med anledning deraf anhåller jag, herr talman, om afslag på utskottets förslag i denna punkt, och att således den gällande tullsatsen 2 kronor 50 öre per 100 kilogram måtte af Första Kammaren bibehållas.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 e. m.

Herr Kajerdt: Man beklagar krig, men man afväpnar icke utan fara för politisk undergång, så länge andra folk fortfara att vara väpnade. Sammalunda må man beklaga skyddstullar, särdeles om de i någon mån fördyra det dagliga brödet, men man afskaffar eller förminskar icke dessa tullar utan fara för ekonomiskt förderf, så

länge andra folk med rikligare näringskällor och större kapitalstyrka fortfarande bibehålla och öka sina tullar. Klarare än någonsin har denna sanning stått för mig just i dessa dagar, då såsom bekant en känsla af fosterländskt ansvar börjat allt mer sprida sig i landet, ja till och med begynt klappa på dörren till riksförsamlingen. Är det väl, vågar jag fråga, välbetänt att tilltappa eller försvaga den rikaste och säkraste källan till det flöde, som framför allt erfordras, då det gäller att ordna och någorlunda betryggande försvara vår neutralitet. För min del tror jag det icke. Skuldsättningens breda väg har vårt land mer än nog beträddt, och jag fruktar, att den olyckliga och förvända vanan att lefva på lån omsider drager med sig den ödesdigra att låna för att lefva. Mätte vi då åtminstone i den fråga, jag nys berört, förmå att taga första steget med egna medel, så att dessa åtgärder för sjelfständighetens betryggande icke må bära den gäldbundna osjelfständighetens trälmarke.

Hufvudsakligen från denna synpunkt och helt och hållet afstående ifrån att mer än som förut, och enligt min tanke så fullständigt skett, bemöta de särskilda invändningarne från den befolknings synpunkt, som skulle förmenas lida af dessa tullar, beder jag att få helt kort yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Gahn: Jag hade icke tänkt begära ordet i denna fråga, då jag redan vid föregående tillfällen uttalat min åsigt, men det var ett yttrande af vår ärade ålderspresident, som jag icke kan underlåta att lemna oanmärkt.

Han har sökt att genom exempel borttaga betydelsen af tullar för vår arbetarebefolkning. Då jag är i tillfälle att använda en stor mängd arbetare, beder jag att få upplysa herrarne om, att denna hans skildring af den ringa betydelsen för dem af höjda lifsmedelstullar, enligt min tanke, är fullkomligt origtig. Han har bland annat sagt, att, då man vet, att en person behöfver för att lefva $1\frac{1}{4}$ tunna råg om året, så spelar det ingen roll, om priset på tunnan höjes med en krona. Men han glömmet, att de fleste arbetare hafva en stor familj att underhålla, hvilken måste lefva på mannens arbetsförtjenst; och denna lefver icke på $1\frac{1}{4}$ tunna, utan behöfver en 4 à 5 tunnor förutom de öfriga förnödenhetsvaror, hvilka af tullarne beröras. Det spelar för ett sådant hushåll en ganska stor roll, om lifsmedelstullarne höjas. Jag har vid föregående tillfällen yttrat, att efter noggrann beräkning och efter jemförelse med en massa folks motböcker det visat sig, att dessa tullar fördyrat lefnadskostnaderna med 40 à 50 kronor per hushåll. Det är för en arbetare, som tjenar 1 krona 50 öre om dagen utom sön- och helgdagar, ett ganska stort afbräck, och att deras ställning äfven blifvit sämre, det finna nog arbetsgifvarne bäst. Det är också bland arbetarebefolkningen en allmänt uttalad åsigt, att deras ställning, sedan skyddstullsystemet införts, icke är så god som under frihandelsperioden, utan att den försämrats. Och det är alldeles naturligt, mine herrar! Ty hafva arbetstillfällena i ringaste mån ökat genom att jordbrukaren fått mera betaldt för sin spannmål? Nej, visst icke! Åtskilliga stora industrier

*Ifrågasatt
nedsättning i
tullen på
omalen span-
mål.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
nedsättning i
tullen på
omalen span-
mål.
(Forts.)*

hafva under dessa år arbetat under så ogynsamma förhållanden, att de icke haft tillfälle höja sina arbetares förmåner. Resultatet har blifvit, att arbetarne utarmas. Det finnes visserligen undantag, och Skåne med sin hvitbetsodling har anförts såsom exempel, men i allmänhet stå arbetarnes löner kvar på samma ståndpunkt som förut. Lifsmedlen äro dyrare och arbetaren blir allt mer skuldsatt.

Jag har härmed blott velat inlägga en gensaga mot herr Reuterswårds påstående, och yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Larsson, Liss Olof: Jag hade icke tänkt att begära ordet i denna fråga, enär densamma är så tillräckligt både nu och tillföre debatterad; och jag skulle icke heller hafva behöft begära ordet för att tillkännagifva min ståndpunkt i frågan, enär jag har vid så många föregående tillfällen yttrat mig i frågor af liknande beskaffenhet med den nu föreliggande. Jag har emellertid blifvit uppkallad deraf, att två representanter från Dalarne uppträd och låtit förstå, att de förde talan för folket der uppe. Jag vågar för min del försäkra, att icke förde de talan för dem, som valt dem, ty landstinget är så sammansatt, att deraf åtminstone mer än två tredjedelar hyllar samma åsichter i denna fråga som jag, under det att knappt en tredjedel står på den sida, som hyllar deras åsigt. Jag vill också inlägga min lifligaste protest mot påståendet, att det skulle blifvit sämre ställt i denna trakt af landet, sedan det nya systemet införts. Detta påstående är helt enkelt icke sant. Ställningen har blifvit bättre, och om jag vädjar till de två herrar, som nyss uppträdde, skola de bestämt gifva mig rätt derutinnan, att ställningen är bättre nu, efter det 1888 års beslut fattades, än derförut. Jag tror icke, att inom provinsen Dalarne meningarne äro delade härom, bland dem åtminstone, som vilja hålla sig till sanningen. En talare sade, att han, som ömmade för de skattdragande, ville vara med om alla berättigade skattelindringar. Ja, om jag hade befolkningen der uppe här, skulle den finna detta påstående ganska tvifvelaktigt, ty, så vidt jag vet, har denne talare städse varit den ifrigaste motståndare, när det gällt lindring i grundskatterna och indelningsverkets tunga: och dock skulle befolkningen, på fråga om hvad som tryckte den mest, svara: "gif oss lindring i grundskatterna och indelningsverket, hvilka två saker trycka så hårdt och så ojemnt". Alltså, när man talar om, att man önnar för den fattige och vill vara med om skattelindringar, bör man icke, då dessa frågor förekomma, vara mot desamma. Samma talare sade, att man ville bifalla utskottets förslag och derigenom taga bort den bästa trumf, radikalismen hade i sin hand. Jag tycker det vara besynnerligt, att från det hållet säges, att man vill taga bort en trumf på radikalismens hand, då man just under de sista åren gjort allt från det hållet för att framkalla missnöje och bitterhet, och vädjat just till samma radikalism som man frammanat till hjälp mot de sträfvanden vi åtminstone gjort att skydda våra näringar och skaffa arbete åt landets arbetare. Jag vill icke besvära med att tala om de märkvärdiga planscher, som visats af friherre Klinckowström, ehuru jag skulle hafva stor lust dertill,

i synnerhet som de inom Dalarne, och särskildt min gamla valkrets, blifvit spridda mer än på andra ställen, ty der hafva de spridts icke packvis, utan lasstals. Det var "herr Peterssons vedermödor", som gick omkring i 3, 4 exemplar i hvarje gård. Men slutligen kom folket under fund med att äfven de tullar, som voro åsatta kläder och dylika saker, och som icke kunde läggas det nya systemet till last, klandrades å dessa planscher. Det gjorde, att handtverkare i allmänhet och skrädarne i synnerhet — vi böra komma i håg, hvilken politisk roll dessa spela i våra dagar — när de finga veta, att man klandrade tullen äfven på sydda kläder och andra handtverksalster, blefvo förskräckta och voro nära att blifva protektionister. Då var åter den uppmärksamma föreningen i Stockholm till hands och lät trycka nya planscher, hvarå man tagit bort allt det som rörde skrädare och andra handtverkare, och endast bibehållit hvad som rörde den hatade jordbruksnäringen. Så går man till väga, när man vill vilseleda enfaldigt folk. Jag skall icke heller tala om de publikationer, som utdelats der uppe. Jag har en samling sådana af den ruskigaste beskaffenhet. Man har sagt mig, att de utgått från "föreningen mot lifsmedelstullar", men jag har måst protestera och säga, att det icke var möjligt, att den skickade ut sådant tryck bland folket, ty jag skulle annars måst förutsätta, att föreningen antingen vore dum eller skrefve mot bättre vetande de gemenaste lögnen för att dermed förvilla folket, och det kunde jag icke. Till bevis om huru man behandlar folket och söker framkalla en viss opinion — en opinion, som jag skulle vilja kalla en förfalskad opinion — vill jag återropa ett urklipp, som jag här har i min hand, af en tidning, nemligen af "föreningens mot lifsmedelstullar" husgud, Stockholms Dagblad för den 28 augusti 1888. Jag nämner datum, på det att hvar och en må kunna kontrollera, att hvad jag uppgifver, är riktigt. På tal om huru det förhåller sig i Tyskland, der man har tull å spanmål, säger Dagbladet och någon protest har icke inlagts mot de uppgifna siffrorna — *att tullen ingalunda förökade prisen å spanmål, och visar, att från och med 1879, då Tyskland fick sin höga spanmålstull, prisen å hvete och råg derstädes oupphörligt år efter år nedgätt. Slutligen säges, att häraf framgår till fullo, att tullförhöjningarne 1879, 1885 och 1887 icke förmått skrujva upp spanmålsprisen i Tyskland högre, utan att tvärt om prisen sedan 1879 gått mer och mer till baka, ehuru det icke varit brist på dåliga skördeår under tiden.* Blott man vänder om bladet i tidningen, finner man kanske uppgifvet, att priset å spanmål höjes med tullens hela belopp eller till och med derutöfver. Detta allt skall gå i folk, förstås. Vidare skrifver samma tidning, på tal om att frihandlarne klandra, att tullvännerna försöka få in i Första Kammarne så många skyddsvänlige riksdagsmän som möjligt, att man ofta nog frågar, hvarför icke skyddspartiet skulle få behålla sin kammare — den Första — lika exklusivt för sig som frihandlarne sin kammare — frihandlarnes kammare, det är Andra Kammarne. Svaret ligger nära till hands, säger tidningen; det ligger helt enkelt deri, att Första Kammarne har många andra samt långt vidsträcktare och viktigare uppgifter

*Ifrågasatt
nedsättning i
tullen på
omalen span-
mål.
(Forts.*

*Ifrågasatt
nedsättning i
tullen på
omaten span-
mdl.*
(Forts.)

än att tjena till voteringsmaskin för några partiledare. När man läser detta, är det tydligt, att detta frihandlarnes hufvudorgan anser, att Andra Kammaren endast har till uppgift att vara voteringsmaskin åt vissa partiledare. Så behandlar och så bedömer den tidningen dem, som man säger vara sitt folk. Jag protesterar mot hvad tidningen sålunda skrifvit, men jag har velat anföra det såsom ett bevis på huru man tillåter sig att skrifva, eller att den ena kammaren endast är till för att tjena några partiledare.

Nyss sades, att spanmålsprisen voro så höga nu. Ja, visst äro de högre nu än för några år sedan, men jag får säga att, äfven om prisen der hemma icke äro så låga nu som år 1887, förhåller det sig dock så, att dessa personer, som man säger lida sådan nöd i följd af de höga tullarna, på fråga om de vilja köpa hemmaväxt råg, svara: "nej, vi äta icke bondråg". Nej, det skall vara vissa märken af större industriella anläggningar i in- eller utlandet. Den råg, som växer hemma, kan knappt säljas till något pris.

Jag tycker, att frihandlarna gerna kunde unna tullvännerna någon frist och icke genast börja att rifva ned det nya systemet. Tullvännerna höllo sig ju länge, 25 à 30 år, innan de började rubba frihandelssystemet. Låt oss blott få behålla det nya systemet några år, så vågar jag hoppas att verkningarne skola vara sådana, att det icke skall finnas någon frihandlare. Systemet skall blifva så välsignelsebringande, att äfven den ifrigaste frihandlare skall få ögonen öppna och finna, att systemet icke var så gålet. Skulle så hända att systemets verkningar blefve olycksbringande för fosterlandet, är jag öfvertvåg om, att ingen enda protektionist skulle hålla på systemet. Vi skulle icke ställa oss på några teoretiska grunder och säga: det är teoretiskt riktigt att hafva tullskydd, utan vi skulle ställa oss på den grund, att skyddet är för landet onyttigt och att detsamma i följd deraf bör tagas bort. Icke skulle vi, såsom frihandlarna, säga: låt vara att frihandelssystemet fört landet till branten af undergång; systemet är så teoretiskt riktigt, att vi ändock omöjligt kunna öfvergifva detsamma.

Missnöjet med det nya systemet är — jag är lifligt öfvertygad derom — tillkonstladt. Inom den ort, jag tillhör, äro de mera sarsade och de, som förut åtminstone varit använda i kommunala värf och haft det bästa anseende, tullvänner, medan de personer, till hvilka frihandlarna värdjat, i regeln varit de okunnigaste och oerfarnaste, deraf många drifvits fram till s. k. folkmöten och valmöten, och som förr aldrig satt sin fot in i sockenstugan, hvars belägenhet de knappt kände till. Somliga visste icke annat, när de hörde det myckna talet om tull, än att det gälde tullen vid qvarnen. Hade 1887 års beslut blifvit sanktioneradt utan den för landet olycksbringande riksdagsupplösningen, skulle icke något sådant missnöje förefunnits inom landet, som det, hvilket dermed framkallats. Man skulle såsom förut lefvat i fred och endragt. Arbetsgifvare och arbetare skulle hafva betraktat hvarandra såsom vänner. Nu söker man i stället uppkalla krig mellan alla. Det är riksdagsupplösningen, som vållat detta, och den är en gjord gerning, som icke kan göras ogjord; och det torde väl dröja

länge, innan de sår, som derigenom revfos upp, blifva läkta. Mig synes, att de sansade männen, både de, som finnas inom och de, som finnas utom riksdagen, borde göra allt för att stilla den oro och den fiendskap mellan olika samhällslager, som framkallats, och hvaraf alla parter lida, icke minst de, som framkallat densamma. För min del har jag trott och tror fortfarande, att så länge de främmande magter, som omgifva oss, skydda sina näringar, ett skydd äfven för våra näringar är alldeles nödvändigt. Jag tillhör ju en ort, der man icke producerar spanmål till afsalu, men jag har icke tagit denna fråga såsom en ortfråga, jag har icke ställt det spørsmålet till mig: förtjenar jag personligen eller den kommun, jag tillhör eller den provins, jag tillhör, på tull, eller har jag eller de skada deraf. Jag har sett frågan ur en högre synpunkt: är det för fosterlandet nyttigt att bibehålla det nya systemet, eller för fosterlandet nyttigt att taga bort detsamma. Svaret har icke vållat mig någon tvekan. Jag tror mig handla i fosterlandets sanna intresse, då jag yrkar afslag å utskottets betänkande och bifall till reservationen.

*Ifrågasatt
nedsättning i
tullen på
omalen span-
mål.
(Forts.)*

Herr af Burén: Jag har haft den äran att deltaga i bevillningsutskottets förhandlingar. Jag måste bekänna, att det många gånger varit mig motbjudande, ty jag kan icke kalla det arbete, som der egt rum, för annat än ett hazardspel. Vinsterna och förlusterna af detta hazardspel ligga nu framför oss i detta utskottets betänkande, hvaröfver Riksdagen nu skall fälla sin slutliga dom.

Vill man verkligen se saken sådan den är, skall ingen kunna förneka, att den ekonomiska ställningen i landet i allmänhet blifvit bättre och särskildt för de mindre bemedlade eller kroppsarbetaren.

Det är icke sant, hvad en föregående talare yttrade, att en arbetarefamilj får för sin brödföda betala 40 å 50 kronor mera sedan tullen införts än förut. Han sade, att för en arbetarefamilj åtgår 4 å 5 tunnor spanmål om året. Om man origtigt antager, att tullen verkar med hela sitt belopp, så utgör tullen för 500 kilogram spanmål ingalunda 40 å 50 kronor, utan endast 12 kronor 50 öre. Vid ett bruk, ett större etablissement i närheten af den trakt, den ärade talaren tillhör, bedrefs vid tiden för spanmålstillarnes införande en häftig agitation blifvit förargade öfver den förmenta ökning, som genom tullarne uppstått i lifsmedelsprisen. Der i trakten fans ännu kvar den gamla seden att aflöna arbetaren icke blott med penningar, utan äfven med spanmål. Just 4 å 5 tunnor fick han i stat för sitt arbete jemte sin penningaflöning. Bruksegaren sade då till arbetarne: "nu hafva vi fått tullar och jag vet, att de icke äro omtyckta af eder; jag vill därför öka edra arbetslöner något och öka dem så, att I fån 25 öre mera om dagen än förut. Men då ni anse, att tullarne hafva fördyrat edra lifsförnödenheter, så vill jag framlägga ett annat alternativ, och det är, att jag icke gifver er dessa 25 öre, utan i stället gifver er samma aflöning i stat och penningar som förut och dessutom 4 å 5 tunnor spanmål till skänks". Arbetarne begärde då att få fundera på saken, men dagen derpå, när de kommo åter, förklarade de, att

*Ifrågasatt
nedsättning i
tullen på
omalen span-
mål.
(Forts.)*

de hellre ville hafva den utlofvade förhöjningen i dagspenningen än spannmålen.

Jag vill icke upptaga kammarens dyrbara tid med att ingå i svaromål på hvad som vidare här yttrats, utan jag inskränker mig att till protokollet få uttala min mening, som är denna: *Vi skola icke nedsätta eller afskaffa dessa jordbrukstullar, som icke verkat annat än godt, men deremot bemöda oss om att så vidt möjligt är afskaffa den orättfärdiga agitation, som bedrifvits öfver hela vårt land af "föreningen mot lifsmedelstullar" och som icke verkat annat än ondt.*

Jag yrkar bifall till reservanternas förslag.

Herr Claëson: Jag skulle icke tillåtit mig att, för andra gången, begära ordet, om icke en talare formligen vädjat till mig. Han frågade, om icke det ekonomiska tillståndet i den trakt, hvilken vi begge tillhöra, under de sista åren förbättrats. Jag vågar icke bestämt svara ja eller nej derpå; men det vågar jag bestämt uttala, att, om så är förhållandet, detta skett icke till följd af dessa tullar på spanmål och fläsk, som hårdt trycka befolkningen, utan oaktadt dessa tullsatser. Det är ju icke på tullen ensam, som sådana förhållanden bero, utan dervid inverka äfven många andra faktorer. Af befolkningen derstädes finnes det icke 5 à 10 procent, som i ökad inkomst genom lifsmedelstullarne får ersättning för sina genom de stegrade prisen på lifsmedel ökade utgifter. Jag vågar visserligen icke med bestämdhet säga det, ty jag hade icke tänkt, att jag skulle behöfva vara späckad med siffror, men jag tror dock för visso, hvad äfven för mig uppgifvits, att uti Leksands socken fattigvårdstungan under dessa år vuxit ganska betydligt, icke blott så, att kostnadsbeloppet stigit i följd af de ökade prisen på lifsmedel, utan äfven på det sätt, att understödstagarnes antal ökats. Hvad jag vet, det är att befolkningen rundt omkring i denna trakt högeligen jemrat sig öfver dessa tullar och önskat en lindring i desamma. Så vidt jag förstår, var det detta starka missnöje öfver tullarne, som afgjorde utgången af senaste riksdagsmannaval.

Man har gjort invändning mot en annan talares på dalabänken uppgift, att den genom tullen åstadkomna ökning i årliga lefnadskostnaden der uppe för en fattig arbetarefamilj kunde bestiga sig till 40 à 50 kronor. Det skall vara en stor arbetarefamilj, och talaren har nog afsett, att denna ökning skett icke blott genom rågtullen, utan genom alla tullar å lifsmedel sammanlagda. Jag har af familjefäder låtit mig berättas, att en någorlunda stor familj der uppe förbrukar ungefärligen en säck mjöl i månaden. Om priset på hvarje säck ökas, som det gjort hittills, med omkring 3 kronor, så utgör detta per år en tillökning i utgifter af 30 à 36 kronor, och jag kan försäkra herrarne, att det är ej mången bland dessa, som fått en motsvarande eller ens någon tillökning i sina inkomster.

Det, som särskildt torde kräfva ett svar från min sida var, att en talare sade, att, då jag åberopade min ort, jag icke framhöll mina kommittenters åsigt. Det är sant. Jag vet väl, att majoriteten inom Kopparbergs läns landsting är protektionistisk, men jag har aldrig

trott mig hafva rätt och icke ett ögonblick haft lust att accomodera mitt samvete efter mina kommittenters åsigter.

Med anledning af hvad den näst siste talaren yttrade om min ställning till grundskatteafskrifningen, får jag genmäla, att jag icke kan, såsom han tycktes göra, taga hänsyn uteslutande till hemmans-egareintresset. Jag anser för min del, att Första Kammaren representerar hvarje invånares här i landet intressen från Konungens ända ned till dagakarlens. Det behöfver således ej, såsom han sade, vara besynnerligt, att jag ömmar för de små i sambället, men icke vill vara med om att afskrifva grundskatterna. Jag anser det nemligen vara orättvist och origtigt att afskrifva grundskatterna, men rättvist och riktigt att lindra lifsmedelsbeskattningen. Emellan dessa två saker förefinnes enligt min tanke en stor skilnad.

En annan talare yttrade, att hvad jag sagt om att detta skulle stämma till frid, vore ett nonsens. Det är ju möjligt, men jag tror det ej, utan tror, att hvad som kan göras för att vinna ett godt förhållande mellan arbetare och arbetsgifvare, också bör göras. Han sade vidare, att man ej dämpar radikalismen med fraser. Ja, deruti vill jag på det varmaste instämma, men att göra, om också en liten lättnad i beskattningen, anser jag icke vara någon fras, utan en reel sak, och underlåtenheten därför ett desto större felgrepp, då lättnaden är så liten att den med all säkerhet, och specielt under nuvarande förhållanden icke kan skada de intressen, för hvilka denna tull egentligen är åsatt. Det förefaller mig besynnerligt, att man nu icke vill göra ens detta. Det måste nemligen, enligt min tanke, vara en trumf för radikalerna att kunna säga åt den stora hopen, som vanligen icke dömer sjelfständigt, att här har begärts en ringa lindring, men att man sagt ett bleklagdt nej till hvarje framställning i denna riktning.

Jag yrkar fortfarande bifall till utskottets förslag.

Herr Casparsson: Jag hade verkligen tänkt att något utförligare yttra mig och specielt beröra de ryska jordbruksförhållandena, hvilka för denna fråga hafva en särskild betydelse. Men den förste talaren har så omständligt upptagit frågan i hela dess omfattning, att han betagit mig lusten att nu yttra mig utförligare. Blott en enda sak vill jag dock beröra.

Utskottet omnämner den politiska betydelse, som skulle ligga i denna tull, och motionärerna hafva än skarpare betonat detta. De yttra nemligen: "Härtill kommer, att denna beskattning af vissa samhällsklasser till förmån för andra i sig innebär fröet till en hotande samhällsfara, för hvilken det vore i högsta grad fäviskt att göra sig blind. Det är ingen obillig fordran från de kroppsarbetande klassernas sida att icke nödgas se sin brödföda på konstladt sätt fördyrad. Och när deras klagan öfver att så skett icke lyckas göra sig gällande inför lagstiftaren, är sådant i hög grad egnadt att i de djupa lagren väcka och underhålla missnöje." Det gifver mig utsökt anledning att något framhålla lifsmedelstullarnes historia i det land, som gått i spetsen för den europeiska friheten och som, om det icke alltid fört friheten framåt, åtminstone varit frihetens martyr och i fyra revolu-

*Ifrågasatt
nedsättning i
tullen på
omalen span-
mål.*
(Forts.)

tioner under 80 år sökt häfda och upprätthålla dess principer — jag menar det franska folket. Den franska tullagstiftningen på 16- och 17-hundratalet reglerades och bestämdes af Colbert. Hans system gälde under mer än ett sekel. Hufvudgrunden i detta system var ett måttligt afvägdt skydd för industrien, halft fiskaliskt och halft skyddssystem. Inga spannmålstullar, men deremot tull på viktualier och levande kreatur. Inga prohibitiva tullsatser. Han var nemligen en allt för upplyst statsman för att låta prohibitivismen visa sitt ingalunda fagra anlete i det system han uppgjort. Först tre år efter hans död blefvo prohibitiva tullar införda i Frankrike. Vi känna, hurusom under tillämpningen af Colberts system den franska fabriksindustrien gick med stora steg framåt, medan deremot jordbruket stod stilla. Såsom jag nyss nämnde, funnos inga importtullar å spanmål, men deremot fans det ganska höga exporttullar. Det är väl bekant, att under denna period i Frankrike upprepade gånger hungersnöd inträffade, och att en sådan i väsentlig mån gaf upphof till den första franska revolutionen. Jag vill nu icke påstå, att frånvaron af importtullar och tillvaron af exporttullar varit de enda orsakerna till jordbrukets låga ståndpunkt i Frankrike, ty dertill bidrogo påtagligen många andra faktorer, men de torde dock hafva i någon mån dertill medverkat. Sedermera under republiken och det första kejsardömet med dess ständiga krig kom prohibitivsystemet i sin fulla glans. Det ena införselförbudet efter det andra utfärdades. När bourbonerna år 1814 återkommo, försökte de visserligen till en början att mildra detta system. Men verkningarna visade sig så menliga för den under krigen uppblomstrande franska industrien, att man snart måste öfvergifva dessa försök, hvarjemte lifsmedelstullar då jemväl infördes. Nu vill det synas, som om våra motståndare skulle kunna säga: "Här hafva vi ju således vatten på vår qvarn. Den politiska reaktionen åtföljes alltid af reaktion på det ekonomiska området och tvärtom". Jag ber dock herrarne låta mig tala till punkt, innan domen fälles.

Derefter inträffade år 1830 julirevolutionen, företagen i frihetens namn för att befrämja just de folkliga intressena. Bourbonerna bortdrefvos, men — lifsmedelstullarne stodo kvar! Sedan kom 1848 års revolution, som skulle öppna en ny frihetens æra. Den orleanska dynastien förjagades, den dåvarande statsförfattningen störtades, monarkien bortsoptes och 1848 års konstitution garanterade särskildt arbetets och industriens frihet, men — lifsmedelstullarne stodo kvar! Den franske författare, Michel Chevalier, från hvilken jag hemtat dessa uppgifter, och som sjelf är en varm förfäktare af handelsfrihetens princip, beklagar djupt, att lifsmedelstullarne icke borttogos. Men han tillägger: "*Med hänseende till spanmålen har denna uraktlåthenhet dock en ursäkt: spanmålen har stått i lågt pris under hela den tid 1848 års författning tillämpats.*" Detta yttrande fälles 1852. Samma år inträdde det andra kejsardömet. Sedan det bemärgtigt sig alla de fästen, som beherska den allmänna meningen, sedan det undertryckt församlingsfriheten, valens frihet, talarestolens frihet, pressens frihet, gaf det åt franska folket i stället — tullfrihet på lifsmedel. Men när derefter år 1870 med den fjerde revolutionen kejsardömet störtades

och franska folket återtog sin frihet, då församlings- och valfriheten återställdes i den vidsträcktaste grad, och tribunens frihet i den mest drastiska form, och pressen fick obegränsad frihet att angripa allt i himmel och på jord, huru gick det då med tullfriheten på lifsmedel? Jo, den stoppade den 3:dje republiken i skrinet, och der ligger den ännu.

*Ifrågasatt
nedsättning i
tullen på
omalen span-
mål.
(Forts.)*

Jag har härmed velat visa, att tullfrihet kan existera under den mest stränga despotism, och att lifsmedelstullar kunna existera under den mest fria statsförfattning. Men hos oss hopblandas båda dessa saker, och de, hvilkas verksamhet inskränker sig till att fabricera opinioner, de ropa öfverljuddt på "reaktion", så snart det är fråga om skyddstullar. Jag tror, att denna korta öfverblick öfver den franska tullagstiftningens historia kan vara upplysande, i hvad mån politisk frihet och tullfrihet ega sammanhang med hvarandra.

Hvad sjelfva saken beträffar, yrkar jag bifall till reservanternas förslag.

Herr Bennich: Hvad sjelfva den nu föreliggande frågan angår, behöfver jag icke gifva till känna min mening. Den torde vara herrarne väl bekant sedan långa tider tillbaka. Denna mening har dessutom i dag blifvit så klart förfäktad här i kammaren, att jag icke vill yttra mig vidare derom. Jag begärde ordet allenast med anledning af de anfall, som man behagat rigta emot en af mig med värme omfattad förening, nemligen "Föreningen mot lifsmedeltullar". Till försvar för denna förening emot de ohemula anfallen nedlåter jag mig icke. Föreningen har handlat med öppet visir och på ett sätt, för hvilket den, under alla förhållanden, sjelf kan svara. Men att denna förening, såsom här skett i dag, blifvit anfallen visar, mer än någon-ting annat, att densamma med framgång fäst uppmärksamheten på hvilket tryck en viss klass, nemligen jordegareklassen, utöfvat på det svenska folket. Att föreningen i detta hänseende lyckats, det är dess triumf och förklarar nogsamnt den bitterhet, hvarmed föreningen i denna ärade kammare blifvit anfallen.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen, i enlighet med de derunder framställda yrkandena, propositioner, dels på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt, dels ock derpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla den af friherre Barnekow med flere vid punkten afgifna reservation; och förklarade herr talmannen sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr Claëson med flere begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i 9 punkten af sitt utlåtande n:o 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan och bifaller den af friherre Barnekow med flere vid punkten afgifna reservation.

Omröstningen företogs; och vid dess slut befunnos rösterna hafva
• utfallit sålunda:

Ja — 38;
Nej — 101.

10 punkten.

Lades till handlingarna.

11 punkten.

Herr Cavalli: På grund af kammarens nyss fattade beslut får jag vördsamt framställa det yrkandet, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, behagade bifalla den vid betänkandet fogade reservation i detta moment.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på den nu föredragna punkten endast yrkats, att kammaren, med afslag å hvad utskottet hemställt, skulle bifalla den framställning, som innefattades i friherre Barnekows med fleres reservation vid denna punkt.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan och vidare på godkännande af nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

12 punkten.

Herr Cavalli: På skäl, som jag nyss anført, får jag anhålla, att kammaren behagade afslå utskottets hemställan och bifalla reservationen.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter herr talmannen anförde, att i afseende på nu föreliggande punkt endast yrkats, att kammaren, med afslag å hvad utskottet hemställt, skulle bifalla den framställning, som innefattades i friherre Barnekows med fleres reservation vid denna punkt.

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan och vidare på godkännande af nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

13 punkten.

Herr Cavalli: Det torde få anses följdriktigt att, då tullen på förut nämnda spanmålslag bibehållits vid den nuvarande tullsatsen,

äfvén tullen å omalen spanmål, andra slag, måtte bibehållas vid nu gällande tullsats.

Jag yrkar därför vördsamt, att kammaren behagade afslå utskottets hemställan och bifalla den vid betänkandet fogade reservationen i denna punkt.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande den nu föredragna punkten endast blifvit yrkadt, att kammaren, med afslag å hvad utskottet hemställt, skulle bifalla den framställning, som innefattades i friherre Barnekows med fleres reservation vid denna punkt.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan och vidare på godkännande af berörda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

14 punkten.

Herr Cavalli: Jag ber att äfvén vid detta moment få hemställa, att kammaren behagade afslå utskottets hemställan och bifalla reservationen.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på den nu föredragna punkten endast yrkats, att kammaren, med afslag å hvad utskottet hemställt, skulle bifalla den framställning, som innefattades i friherre Barnekows med fleres reservation vid denna punkt.

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan och vidare på godkännande af nyssberörda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

15 punkten.

Utskottets hemställan, bifölls.

16 punkten.

Herr Cavalli: Jemväl vid detta moment får jag vördsamt yrka, att kammaren behagade afslå utskottets hemställan och bifalla det i reservationen gjorda yrkandet.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter herr talmannen anförde, att beträffande nu föreliggande punkt endast blifvit yrkadt, att kammaren, med afslag å hvad utskottet hemställt, skulle bifalla friherre Barnekows med fleres reservation i afseende på denna punkt.

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan och vidare på godkännande af nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

17 punkten.

Herr Cavalli: Äfven i denna punkt ber jag att få hemställa om afslag å utskottets förslag och bifall till reservationen.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande den nu föredragna punkten icke framkommit annat yrkande än att kammaren, med afslag å hvad utskottet hemställt, skulle bifalla friherre Barnekows med fleres reservation i afseende på denna punkt.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan och vidare på godkännande af berörda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

18 punkten.

Lades till handlingarna.

19 punkten.

Herr Cavalli: Af det utaf kammaren i mom. 14 fattade beslut följer, att jemväl det nu föredragna momentet måste afslås och att reservationen bör bifallas, hvarom jag vördsamt tillåter mig framställa yrkande.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att vidkommande nu föreliggande punkt endast yrkats, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla friherre Barnekows med fleres reservation vid denna punkt.

Härefter gjordes propositioner, dels på bifall till utskottets hemställan, dels och på godkännande af nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

*Ifrågasatt
borttagande
af tullen å
potates.*

1 punkten.

Herr Bennich: Under den föregående förhandlingen har jag icke ansett det vara skäl att, sedan kammaren så bestämdt uttalat sin mening angående den först behandlade punkten, rörande spanmålen, diskutera de följande dermed sammanhängande punkterna, men då vi nu komma till den derifrån fristående artikeln potates, tillåter jag mig hemställa till dem af kammarens ärade ledamöter, som förklarar sig möjligen kunna vara med om en eller annan mindre jemkning i "systemet", om det verkligen finnes något enda förnuftigt skäl att bibehålla tullen på potates. Det säges i utskottets betänkande, att denna tull är mycket låg. Det är den visst icke. Tullsatsen utgör visserligen icke någon hög siffra i och för sig, men vi skola dock komma i håg, att den i förhållande till varans värde utgör 15 å 20 procent och deröfver. Tycka herrarne verkligen att det är rimligt att bibehålla en sådan tullbeskattning på en utaf det fattigaste folkets allra oundärligaste födovaror?

Det finnes ock en annan synpunkt, som väl förtjenar synnerlig uppmärksamhet. Införsel af potatoes eger i regeln icke rum vid andra tillfällen, än då missväxt på varan i landet inträffat eller potatesen befinnes utsatt för synnerlig röta. Men då träffar tullsatsen tryckande icke blott förbrukaren af den oundgängliga födovaran, utan ock jordegarna sjelfva, hvilka måste från utlandet fylla sitt behof af sättpotates. Men, säges det i betänkandet, detta år behöfves icke någon vidare införsel af sådan anledning, ty genom den redan på hösten verkställda införseln är behofvet fylldt. Är detta dock med verkliga förhållandet öfverensstämmande? Är det icke fastmer antagligt, att hvarje omtänksam jordbrukare, som behöfver köpa sättpotates, dröjer med importen af denna vara till närmare tiden för sjelfva sättningen, på det att han icke må köpa en vara, som ruttar, innan den kommer till användning?

Är det således ur jordbrukarnes intresse den ringaste fördel att hafva tull på potatoes, och är det detta ur arbetarnes eller förbrukarnes? Nej! Hvarför skall man då bibehålla denna tullsats. Herrarne må förlåta mig, om jag vågar säga, såsom en ärad talare för några år sedan, att denna tull är en "okynnes"-tull. Det synes mig då, som om Första Kammarern icke bör göra sig skyldig till att, sedan frågan nu blifvit väckt, bibehålla denna okynnestull, som icke gagnar någon, men är till skada för både konsumenter och jordbrukare. Jag tillåter mig därför vädja till Första Kammarern, jag vill icke säga rättvisa, men klokhet och billighet, då jag anhåller att denna tullsats måtte upphävas.

Herr Reuterswärd: I fall det var en pik åt mig den siste ärade talaren rigtade, måste jag bekänna, att jag denna gång icke kan stå till tjenst, men möjligen, när frågan ett annat år återkommer. För närvarande vågar jag påstå, att potatestullen är så obetydlig, att den ej spelar den minsta rol. Om den ärade talaren denna dag behagar efterhöra å torgen, skall han finna att potatespriset der differerar mycket mer än 50 öre per tunna. År 1887 t. ex. gick priset på en tunna potatoes i städerna ned ända till 2 kronor 50 öre å 3 kronor, och jag hemställer om det är tänkbart att i dylikt fall odla detta födoämne utan att derpå göra förlust. Dessutom fins det åtskilliga trakter i vårt land, såsom t. ex. vissa delar af Norrland, Halland, Blekinge, Öland och Gotland, der man sätter synnerligt värde uppå att åtminstone icke blifva öfverflyglad af utländsk vara, när man af den inhemska har till afsalu i öfverflöd.

Den auktoritet, som den ärade talaren åberopade i fråga om benämningen "okynnestullar", känner jag icke. Denna tull har visst icke tillkommit af okynne, ty den hör till systemet och må derfor också stå qvar, hvadan jag anhåller att utskottets framställning i denna punkt måtte *bifallas*.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr talmannen, i enlighet med de derunder framställda yrkandena, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu förevarande punkt hemställt och se-

*Ifrågasatt
borttagande
af tullen å
potates.
(Forts.)*

dan derpå att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och besluta, att nu gällande tull å artikeln potates äfven krossad eller rifven, skulle borttagas; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja bevarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i 1 punkten af sitt betänkande n:o 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan och besluter, att nu gällande tull å artikeln potates, äfven krossad eller rifven, skall borttagas.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning, befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 91;

Nej — 41.

*Ifrågasatt
nedsättning
af tullen å
fläsk.*

2 punkten.

Herr Almén: Då jag icke haft ordet i dessa tullfrågor, anhåller jag att få yttra några ord och lofvar att, då tiden är så långt framskriden, fatta mig så kort som möjligt.

Då fråga är om tull på lifsmedel, får man ofta höra ett ord, som i mångas öron klingar så misslydande, att jag tvekar att ens nämna det. Jag menar ordet — "svälttullar". Jag erkänner, att detta ord i förevarande fall missbrukas, om man dermed afser att tullen på fläsk är så hög, att den hindrar en frisk arbetare att förskaffa sig brödföda eller nödvändig myckenhet af födoämnen. Men afser man, att arbetaren genom tullen å fläsk hindras att förskaffa sig föda af *lämplig beskaffenhet*, då har detta uttryck skäl för sig, ty svårighet beredes härigenom att skaffa en för arbetaren mer än för mången annan nödvändig artikel.

Fettets betydelse för människan och särskildt för den s. k. arbetande klassen har länge varit erkänd, men har först under de senare årtiondena fått sin rätta betydelse. En arbetare behöfver, för att bibehålla sin arbetskraft oförminskad, minst 60 gram fett om da-

gen och mera, om han skall prestera ett större arbete. Våra soldater få 100, underståndom 137 à 150 gram fett dagligen och sjömännen skola, enligt fastställd spisordning, hafva ända till 175 gram fett om dagen. De mera lyckligt lottade förtära fett i vida större mängd, än de obemedlade. Hvarifrån skall då den mindre bemedlade förskaffa sig denna för honom alldeles oundgängliga beståndsdel i födan om icke från det ställe, der fettets kan fås af god beskaffenhet och för bästa pris? I mellersta och norra Europa fins icke någon föda, som erbjuder arbetaren samma förmån, som det amerikanska fläsket. Jag vet, att mången påstår motsatsen, men det bevisar endast okunnighet om det faktiska förhållandet. Man säger helt enkelt, att det amerikanska fläsket icke är billigare än det svenska, men förgäter dervid en vigtig omständighet, den nemligen, att näringsvärdet hos det hårdt saltade, ovanligt feta och nästan befria amerikanska fläsket är nära 50 procent större än hos det färska relativt magra och dertill behaltliga svenska fläsket. Man kan ju äfven förneka detta, men den, som är hemmastadd i dessa frågor, gör det icke. Men — säger man — dermed må nu vara huru som helst, det amerikanska fläsket är i alla fall det svenska underlägset både hvad beträffar smaken och särskildt därför att det kan vara skadligt. Om smaken må vi icke tvista. Men då det torde vara få af denna kammars ledamöter, som veta, huru amerikanskt fläsk smakar, ber jag att få upplysa, att jag vid flera tillfällen ätit deraf och funnit det vida bättre, än man kunde vänta af utseendet. En liknande erfarenhet hafva de norrländska arbetarne. Såsom ytterligare exempel derpå kan jag nämna, att betjeningen vid Hernösands hospital fått amerikanskt fläsk för att förbättra sin kost och har efter många års bruk funnit det amerikanska fläsket bättre än det svenska och vilja icke göra något utbyte.

Hvad åter beträffar det amerikanska fläskets skadlighet på den grund, att det skulle innehålla trikiner, så veta vi ju alla, att sådana äfven förekomma i svenskt fläsk, och man bör för öfrigt ej glömma, att trikinerna dödas eller göras oskadliga genom att en längre tid vara utsatta för saltets inverkan. Detta är känt, fastän ofta glömdt. Detta har i Frankrike blifvit bevisadt genom försök i större skala med utfodring af trikinrikt amerikanskt fläsk.

Jag ber beträffande denna förmodade skadlighet att få erinra om diskussionerna i margarinfrågan. Man förespådde då riktiga riksoleyckor, om margarin finge finnas i landet. Nu har det under några få år förbrukats i stor skala, men ännu icke har man hört någon fara illa deraf. Man bör akta sig att sätta tro till amsagor.

Nu säger man: "vi bry oss icke om det ena eller det andra. Tullen på fläsk är en fördel för vår modernäring och bringar föga eller ingen skada åt konsumenterna."

Arbetarne i Norrland, som hafva strängt arbete i ett strängt klimat, behöfva lika mycket fett som sjömän. Den svenske sjömannen på handelsflottan får jemlikt fastställd spisordning af 3 februari 1865 och enligt ett nytt förslag, som afgafs af nautiska föreningens styrelse i Göteborg, för hvarje vecka 320 gram smör och 1,280 gram fläsk eller tillsammans 1,6 kg. fetvaror. Den nuvarande tullen af

*Ifrågasatt
nedsättning
af tullen å
fläsk.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
nedsättning
af tullen å
fläsk.*
(Forts.)

20 öre kilogram medför bärför en utgift af 32 öre för en vecka, 4,6 öre för dag och 16 kr. 64 öre för år. En tullafgift af 4,5 öre för dag är visserligen en obetydlighet för den, som betalar sin middag med några kronor, men betyder mycket för den, som icke har mer än 30 öre om dagen att lefva af. för honom höjes priset genom samma tull med 15 %.

Kommer så härtill, att arbetaren har icke endast sig sjelf att tänka på, utan ofta äfven en familj att försörja, t. ex. hustru och 4 barn, hvilka senare torde motsvara två fullväxta personer, så medför fläsktullen för honom en utgift af 18 öre om dagen eller närmare 66 kronor om året. Ja, säger man, det var icke obetydligt, men hvad betyder det, om genom tullen skaffas ökade tillfällen till arbetsförtjenst och derigenom högre aflöning. Detta låter bra, men frågar man arbetarne, om de fått högre aflöning, så svara de nej.

Frågar man den mindre arbetsgifvaren, om han höjt arbetslönerna för sina arbetare, svarar han: "jag kan icke betala mera, jag har svårt att reda mig ändå"; och jag tror, att han har rätt.

Frågar man de större arbetsgifvarne, svara dessa: "vår näring har icke gifvit oss någon större behållning än förut, vi kunna icke betala 66 kronor mera om året till hvarje i vårt arbete anställd familj." Då kan man med skäl fråga: huru skall arbetarne kunna reda sig? Vi få namligen icke glömma, att arbetaren får äfven betala andra tullar än de å fläsk och smör. Han skall dessutom betala tull på potates, tull på mjöl, ja, på allt hvad han behöfver, undantagande två saker, luft och vatten. Dessa äro lyckligtvis ännu tullfria och jag hoppas det skall dröja länge, innan man kommer åt dem med några tullar, äfven om jordegaren får full eganderätt till den öfver hans jord befintliga luften.

Men, säger man, hvad böra då arbetarne göra och hvad säga de sjelfva om sin svåra ställning? Hos husbonden kunna de icke klaga, ty de veta på förhand, hvad svar de få: "jordbruket bär sig icke, arbetarne kunna icke få högre aflöning, men äro de missbelättna, så kunna de ju söka sig andra platser" o. s. v. Det rådet är vänligt och låter bra, men icke hafva arbetarne någon nytta deraf. Hvert skola de taga vägen? Öfverallt inom hela vårt land fördyras arbetarens föda af höga tullar. Emigrera kan arbetaren i allmänhet icke, ty dertill fordras penningar, och mycket penningar, i synnerhet om han har familj, och icke vill lemna den qvar efter sig i nöd och fattigdom.

Frågas då: hvad gör han för att förbättra sin ställning? Jo, sedan han försökt det ena efter det andra, men allting förgäfves, börjar han lyssna till socialistiska agitatorers lockande löften, churu han borde veta, att från det hållet får han ingen varaktig hjälp, men hvad skall han göra?

Frågas slutligen: hvad blir slutet på detta, så lemna jag svaret till dem, som utan någon egentlig vinst för jordbrukets idkare, utan statens behof, vilja genom en ovanligt hög tull fördyra detta för kroppsarbetaren oundgängligen nödvändiga födoämne, det amerikanska fläsket. Med min röst vill jag icke bidra dertill eller stanna i ansvar för följderna deraf.

Mine herrar, jag respekterar andras öfvertygelse, och jag gör det inom mig upprigtigt. Jag har sökt undvika hvarje sårande uttryck, och jag tillåter mig därför vädja till Eder själfva — om det finnes några, som i denna punkt ännu äro tveksamma — om det icke vore rättvist, klokt och för alla partier verkligen i längden gagnande att nedsätta den nuvarande tullen på amerikanskt fläsk.

För egen del yrkar jag bifall till reservanternas förslag.

Friherre Barnekow: Då jag i förening med landtbruk idkar ganska stor svinafvel, skulle det tyckas, som om jag borde hafva fördel af ifrågavarande tullsats. Men jag får framhålla, att jag icke har ringaste nytta deraf, emedan allt det fläsk jag hittills sålt gått på utlandet och är följaktligen beroende af den utländska marknadens pris. Men blott man nämner namnet godsegare, uppväckes genast hos mången misstanke om partiskhet. Man torde då fråga mig, hvarför jag motsätter mig den ifrågavarande tullens afskaffande. Går man till våra arbetare själfva, så tyda alla tecken på, att de uppfatta faran af konkurrens, såsom det tydligt visade sig under de sista strejkerna i södra Sverige, särskildt vid bagarestrejken i Stockholm. Dessa arbetare motsatte sig bestämdt att andra införskrefves utifrån, och man gick så långt, att man hotade att med våld köra bort de främmande arbetarne. Det är då förvånande, att man ej erkänner faran af konkurrensen med utlandet på andra områden. Om tyske eller andra utländske arbetare skicka hit *varor*, tror man ej att de konkurrera med de inhemske. Det är sådana åsigter som "föreningen mot lifsmedelstullar" genom sin agitation lyckats intala folket.

Jag höll nyss på att begära ordet, med anledning af hvad som yttrades af en ärad talare här vis à vis, och äfven därför, att man mången gång förut fått höra talas om det af hemmansegareklassen eller jordbrukarne utöfvade förtrycket. Hvad skada hafva de då gjort? "De hafva så stor magt", säger man. Deras önskningsmål är en skattereglering, något, som jag för min del ej tror vara så farligt, men ännu hafva de icke i någon nämnvärd mån kunnat genomföra en dylik. Jag säger detta i parentes, därför att jag icke förut haft tillfälle dertill, och roligt skulle det vara att någon gång af den ärade talaren få höra hvad ondt han anser hemmansegarne hafva gjort. Kan han bevisa, att denna klass, under den tid den haft magten, gjort mer skada än andra klasser, då de haft magten, skall jag taga mina ord tillbaka, men förr tror jag icke, att man har rätt att beklaga sig öfver något förtryck från nämnda klass' sida.

Förra gången jag hade ordet, råkade jag säga, att jag skulle bevisa, att de nu ifrågavarande tullarne för de inhemska näringarne haft den med dem afsedda verkan, och är detta mitt svar på, hvarför jag tills vidare vill behålla dem. Tullen på fläsk har endast varit verksam en kort tid, nemligen under åren 1889 och 1890. Under de båda år, som föregingo införandet, betalade vårt land för utifrån kommande fläsk omkring 10 millioner kronor; jag värderar nemligen. för att få jemna tal, fläsket till en krona per kilogram. Under de två

*Ifrågasatt
nedsättning
af tullen å
fläsk.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
nedsättning
af tullen å
fläsk.
(Forts.)*

sistförflutna åren minskades importen och ökades exporten, så att vi till utlandet endast betalade något mer än 200,000 kronor. Skilnaden utgör 9,700,000 kronor, som kommit landet till godo. Nu säger man, att detta är konjunkturernas förtjenst, men ett faktum är att, sedan tullen på fläsk infördes, de officiella siffrorna utvisa en vinst af omkring 9 millioner. Nu tager jag för gifvet, att det anförda exemplet skall framkalla den invändningen, att det till gengäld har "skrikit i de arme arbetarnes magar, de hafva ej fått äta sig mätta". Jag vill bemöta denna invändning med frågan: kan det då verkligen bevisas att nöd varit rådande? Hafva arbetarne svultit under denna tid? Kan *det* bevisas, så gestaltar sig saken annorlunda, men jag tror icke det. Öfver allt hör man talas om, att det är bättre tider. Den föregående talaren sade, att, då arbetaren kommer till arbetsgifvaren för att begära hjälp, får han afslag. Jag är sjelf arbetsgifvare och godsegare, hvilken klass nu en gång anses vara den, som förtrycker folket, och jag får säga, att jag aldrig förr betalat så hög dagaflöning som under det sist förflutna året. Då man af allt detta finner, att ifrågavarande tull verkligen haft den dermed afsedda verkan, och det med siffror kan bevisas, att den på två år medför en nationalvinst af omkring 9 millioner kronor, kan jag icke inse, hvarför vi nu skulle afskaffa den samma. Man bör väl åtminstone vänta för att se, om detta förhållande verkligen skall fortvara. Jag anhåller därför om bifall till utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som derunder framstälts, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt och vidare derpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla den af herr Herslow med flere vid denna punkt afgifna reservation; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

3—8 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets nedannämnda, den 28 sistlidne februari och den 4 innevarande månad bordlagda utlåtanden:

n:o 23, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående disposition af en del af indragna fanjunkarebostället 1 mantal Refvinge n:is 3 och 10 i Malmöhus län,

n:o 24, i anledning af väckt motion i fråga om afskrifning af den i Göteborgs och Bohus län utgående landskylden och beviljande af anslag för sådant ändamål, samt

n:o 25, i anledning af väckt motion om inlösen till statsverket af skattefrälseräntor och kronotionde, som innehafves under enskild eganderätt,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 27 och 28 nästlidne februari bordlagda utlåtande n:o 13, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 25 § i förordningen om landsting den 21 mars 1862.

*Ifrågasatt
ändring af §
25 i förord-
ningen om
landsting.*

Herr Sjöcrona: Mot lagutskottets hemställan i det nu föredragna betänkancket hafva alla de ledamöter från Första Kammaren, som deltagit i ärendets behandling, reserverat sig, och jag skall med anledning deraf anhålla att få yttra några ord.

Motionären har 1884 gjort en framställning i samma syfte; då yrkade han likväl, att Kongl. Maj:ts rätt att utse ordförande i landsting skulle inskränkas derhän, att sådan funktionär skulle utses "bland landstingsområdets till landstingsmän valbare personer", och dermed åsyftades endast att utestänga Kongl. Maj:ts rätt att kunna till ordförande utse landshöfdingen i länet. Nu går motionären något längre, ty nu vill han att Kongl. Maj:t skulle utse ordförande bland "*landstingets* ordinarie ledamöter". Han har icke anfört några egentliga skäl för denna förändring, ty motiveringen går fortfarande ut på, att Kongl. Maj:t icke bör kunna utse länets höfding till ordförande, och detta kommer sig antagligen deraf, att Kongl. Maj:t aldrig begagnat sig af sin rätt att utse någon annan än en ledamot af landstinget i andra fall, än då Kongl. Maj:t utsett landshöfdingen i länet.

Jag ber nu få fästa uppmärksamheten derpå, att fall kunna inträffa, då det visserligen icke för Kongl. Maj:t och regeringen kan vara af intresse att utse annan person än ordinarie ledamot af landstinget, men deremot det för länet och landstinget sjelft är af ganska stor vikt, att Kongl. Maj:t har denna rätt. Jag föreställer mig t. ex., att en person under många år varit utsedd till ordförande i ett landsting. Han är en person, som åtnjuter mycket anseende i länet och har under mångårig verksamhet såsom landstingets ordförande till den grad tillvunnit sig landstingets förtroende, att om landstinget sjelft finge välja ordförande, hvarenda röst skulle tillfalla honom för denna befattning. Men så inträffar det, derigenom att någon ärelysten person i hans valkrets sjelf önskar komma in i landstinget, att den förre blir derifrån utestängd. Då skulle, om ifrågavarande förslag vinner bifall, Kongl. Maj:t icke ega att utse honom till ordförande, oaktadt det skulle kunna bevisas, att han, om landstinget sjelft finge välja, skulle erhålla hvarenda röst. Kan det verkligen vara lämpligt att tillintetgöra Kongl. Maj:ts rätt att till ordförande gifva landstinget den, som det sjelft helst skulle vilja hafva? Det fall, jag nu förutsatt, är icke något fantasifoster, utan ett, som mycket väl kan inträffa, och jag har mig bekant, att i ett län genom

*Ifrågasatt
ändring af §
25 i förord-
ningen om
landsting.
(Forts.)*

hvarjehanda kombinationer en person blifvit utesluten ur landstinget, hvilken visserligen icke fungerat såsom ordförande, men som under flera år varit så godt som enhälligt utsedd till vice ordförande. Det ifrågasattes då bland landstingsmännen att de skulle utse honom fortfarande till vice ordförande. Vid de fall då Konungens val fallit på landshöfdingen i länet, kan jag naturligtvis icke veta eller uppgifva de skäl, som härvid varit för Kongl. Maj:t bestämmande, men jag är säker på att, då sådant händt, Kongl. Maj:t haft goda skäl dertill, och att det skett i länets och landstingets eget välförstådda intresse. Jag kan således icke finna annat, än att nu gällande bestämmelse varit till gagn. Det återstår nu att se till, om den *kan* vara till skada. I det afseendet har utskottets pluralitet åberopat ett af komitén för utarbetande af kommunalförfattningarne framställt antagande, att, om landshöfdingen är ordförande i landstinget, han lätteligen skulle kunna komma i en falsk ställning, då han, efter att i egenskap af landstingets ordförande hafva funnit sina der försvarade meningar och förslag underkända af tingets pluralitet, sedermera skulle i egenskap af landshöfding se sig föranlåten att vägra fastställelse af tingets beslut. Men, mine herrar, detta antagande beror på en missuppfattning, ty om någon grund finnes för komiténs fruktan, skulle en landshöfding lättare kunna komma i den befarade falska ställningen, då han icke är ordförande. Såsom ordförande måste han vara mera passiv; endast leda förhandlingarne och framställa propositioner på framställda yrkanden, men han yttrar sig icke i sak och är således ej i tillfälle att offentligt tillkännagifva sina åsikter och önskningsar. Är han deremot icke ordförande, har han flera tillfällen att yttra sig, och hans deltagande i landstingets förhandlingar måste blifva mera lifligt och personligt, så att hans intresse att få sin vilja fram lätteligen blir större än då han, såsom sagdt, intager den mer passiva ställningen af tingets ordförande.

Vidare yttrar utskottet, "att ett läns höfding, i denna sin egenskap närvarande och uppträdande i landstinget, kan på ett långt mera verksamt sätt ingripa i dess förhandlingar och främja förslag, dem han finner gagneliga för länet, än derest han är satt att från ordförandeplassen med den mera passiva ställning, detta medför, leda tingets förhandlingar."

Deri instämmer jag till alla delar med utskottet; det är, enligt min erfarenhet, fullkomligt sant, och jag anser att principiellt bör landshöfdingen ej vara landstingsordförande. Men denna åsigt synes ju äfven Kongl. Maj:t hysa. Åtminstone har Kongl. Maj:t succesivt minskat antalet län, der landshöfdingen är ordförande i tinget. Det är redan nu ett undantag, och då det någon gång sker, har det naturligtvis varit därför, att Kongl. Maj:t haft skäl att anse, att han dermed gjorde landstinget och länet en tjänst. Om nu så är, att gällande bestämmelse kan vara till gagn, men icke till skada samt med full visshet kan påstås, att densamma i tillämpningen aldrig varit missbrukad, så finner jag icke något skäl, hvarför bestämmelserna nu skulle ändras. Jag tillåter mig därför, herr talman, yrka afslag på så väl motionen som utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr vice talmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, att i afseende på nu förevarande utlåtande endast yrkats afslag å utskottets deri gjorda hemställan.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag derå, och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af sammansatta stats- och bankoutskottets den 14 och 17 sistlidne februari bordlagda utlåtande n:o 1, i anledning af verkställd granskning af fullmäktiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret åtgärder för utförande af det dem gemensamt lemnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus, godkändes utskottets derom afgifna yttrande.

Föredrogs å nyo bankoutskottets den 24 och 25 nästlidne februari bordlagda memorial n:o 2, angående verkställd granskning af riksbankens styrelse och förvaltning.

Herr Cavalli: Jag har icke begärt ordet i denna fråga för att göra någon erinran mot det slut, till hvilket utskottet i detta betänkande kommit. Jag har endast velat till ett i betänkandet förekommande sakförhållande foga en upplysning.

Utskottet förnåler i sitt memorial "att ännu på åtskilliga orter, särskildt i Malmö, flera statsinrättningar för sina bankaffärer anlita enskilda bankanstalter, ehuru riksbanken på platsen har afdelningskontor, derigenom bidragande till spridande af enskilda bankers sedlar i stället för riksbankens."

Man kan vara af olika meningar, huru vida i ett fall sådant som detta, der bestämdt klander uttalas mot embetsmyndigheter eller mot embetsmän, skäl kan vara antingen att namngifva dessa embetsmyndigheter eller embetsmän eller att, såsom utskottet föredragit, begagna sväfvande uttryck, under hvilka hela klasser af embetsmän kunna inrangeras. Jag skall för min del icke derom uttala någon mening, utan öfverlemnar åt utskottets närvarande ledamöter att sjelfva afgöra, huru vida de — om jag så får uttrycka mig — vilja tala rent språk eller låta vid det skedda uttalandet bero. Jag har endast velat här uttala och få till kammarens protokoll antecknad, att till de embetsmyndigheter och embetsmän, mot hvilka detta klander är rigtadt, icke må räknas hvarken länsstyrelsen i Malmö eller dess underlydande kassaförvaltare.

Herr Samzelius: Då den föregående talaren förklarade, att han icke hade något att erinra mot det slut, hvartill utskottet kommit,

*Angående-
enskilda pen-
ningeanstal-
ters anlitan-
de för vissa
statsinrätt-
ningars bank-
affärer.*

Angående
enskilda pen-
ningeansät-
ters anlitan-
de för vissa
statsinrätt-
ningars bank-
affärer.
(Forts.)

borde det vara öfverflödigt att nu mycket yttra med anledning af hans gjorda framställning; jag anser mig likväl med nöje böra vitsorda, att den anmärkning, som utskottet ansett sig nu hafva anledning framställa, icke afser länsstyrelsen i Malmö och underlydande myndigheter.

Att specificera de myndigheter, som framställningen afser, ansåg utskottet icke lämpligt, dels därför, att utskottet saknade fullständig kännedom om, hvilka myndigheter det var, och dels af grannlagenhets-skäl. Men utskottet har icke låtit det bero vid denna anmärkning, utan utskottet har genom bankofullmäktige sökt förskaffa sig fullständig kännedom om, hvilka statsmyndigheter begagnat sig af riksbankens afdelningskontor, der sådant finnes och hvilka icke begagnat sig deraf. Sedan utskottet fått dessa upplysningar, lärer utskott taga frågan i vidare ompröfning. Emellertid vitsordar jag gerna, på sätt jag nyss antydt, att anmärkningen icke afser länsstyrelsen i Malmö eller dess underlydande myndigheter.

Jag anhåller, att kammaren behagade godkänna det föredragna utlåtandet.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i förevarande memorial hemställt.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Sjölund* under tre veckor från den 9 i denna månad.

Justerades fem protokollsutdrag för detta sammanträde.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Enär föredragningslistan för dagen blifvit genomgången, medgaf kammaren, på herr talmannens derom gjorda framställning, att de för sammanträdet fortsättande utfärdade anslagen finge nedtagas.

Kammaren åtskildes kl. 3.38 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Tisdagen den 10 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2.30 e. m.

Föredrogs och lades till handlingarna konstitutionsutskottets den 7 i denna månad bordlagda memorial n:o 2, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut vid behandlingen af det från 1890 års riksdag hvilande förslag om ändring af §§ 6 och 13 riksdagsordningen.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets den 7 innevarande mars bordlagda utlåtande n:o 10 äfvensom lagutskottets samma dag bordlagda utlåtanden n:is 16 och 17.

Justerades ett protokollsutdrag för detta sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2.34 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.
